

# INFORMAČNÍ LISTY č. 43

PROSINEC 2015

## OBSAH

Slovo úvodem

Co se stalo

K některým našim činnostem podrobněji

Jarní seminář

Jarní zájezd

Podzimní zájezd

Podzimní seminář

K některým dalším činnostem podrobněji

Mše za krále Vratislava

Odras 1. světové války ve škole a ve společnosti

Orient v Čechách?

O konferenci Učíme o globálních souvislostech

Letní škola historie

Karel IV. - významná osobnost našich dějin

Slavnostní ukončení roku MJH

Dystopie

Obraz vs. vůdce

Dokumenty

Zpráva o činnosti

Účast českých žáků na pietních akcích

Agora

Dotazníky jarního semináře

Dotazníky podzimního semináře

130 let od narození středoškolského profesora Jaroslava Sochora

Učitel ZŠ UNESCO v Uherském Hradišti Mgr. Petr Kočíř získal ocenění

Český patriot 2014

Zahraniční spolupráce

Letní akademie Centropy

Spolupráce s Sdružením historikům

Zpráva Lady Boháčové

Nápady z hodin

Bankovky

Preissigovy plakáty

Karel IV. mezipředmětový

Pomůcky

Interaktivní mapa pomníků

Historypark se představuje

Lenka Pecharová: Po stopách karla IV.

## SLOVO ÚVODEM

V listopadu 2015 poskytl významný český historik Petr Čornej, který přednášel i na semináři ASUD, rozhovor pro MF Dnes. Reportér Pavel Švec prošel s historikem Petrem Čornejem několik témat. Začal nenápadně středoškolskou dějepisnou soutěží, přešel přes učebnice a dotkl se i migrační vlny. Ne že bych chtěl ostatní témata nějakým způsobem dát do pozadí, ale domnívám se, že pro učitele dějepisu musí být určité nejdůležitějším téma učebnic, jejich náplně, nebo chcete-li jinak, téma náplně výuky dějepisu. A v tomto případě se Petr Čornej dotkl několika důležitých bodů, o nichž se potichu i nahlas diskutuje.

Pokud vezmeme výuku chronologicky, neboť si na chronologickém výkladu dějin dáváme záležet, hned je prvním pravěk. Pravěku věnujeme velmi mnoho času, což je pozůstatek rakousko-pruského modelu, který převzal komunistický režim, říká historik. V podobném duchu pracujeme s antikou a oběma tématy vyplníme celý šestý ročník (nebo jinak: pravěkem a starověkem jsou vyplněny učebnice pro 6. třídu).

A což to vzít jinak? Na rozdíl od mnohých kritiků nabízí Petr Čornej řešení, měli bychom se více soustředit na jednak témata z českých dějin, avšak s tím, abychom nezapomínali na *globální souvislosti*, jednak na moderní dobu, čímž se myslí zhruba posledních 250 let.

Neboli bychom měli probrat okolnosti vzniku českého státu, rozvoje měst, věnovat se problematice dvojnárodnostního česko-německého státu, samozřejmě době Karla IV., jeho syna a husitství. A pak přichází to nejdůležitější z pohledu současného žáka – formování moderní společnosti, neboli dějepis od konce 18. století.

Okamžitě jsem si v notebooku rozbalil rámcový vzdělávací program (RVP). To je totiž základ! RVP prošel vloni úpravou a skutečně, například období starověkých řeckých a římských dějin bylo spojeno do jednoho celku *Antický svět*. Takže si pojďme zahrát na *kdyby*. Kdyby se základy vědeckého bádání, spolu s PVH probraly již v 5. třídě v rámci vlastivědy (jako to například na Slovensku úspěšně aplikoval Viliam Kratochvíl), mohli bychom začít až s vývojem člověka. Na to by stačil nějaký šikovný projekt v přírodě (v září bývají meze i lesy prohráté). Rychle bychom postavili pyramidy, opět pomocí projektu pronikli do světa antických bohů, spolu s Caesarem bychom dobyli Gálii (až na jednu vesničku), tím pádem bychom mohli na jaře v 6. třídě začít středověk. Tudiž bychom se dostali až k cca 12. století. V 7. třídě bychom využili nabitého prostoru a jednak bychom mohli hlouběji probrat Otce vlasti i husitství, jednak bychom dospěli až na začátek 18. století. Tím pádem by nás v 8. třídě čekalo osvícenství, vznik USA, velká francouzská revoluce a na ideálech volnosti – rovnosti a bratrství bychom vlétli do 20. století a celkem bez problémů nechali proběhnout první světovou válku. Na 9. třídu by nám pak zůstalo 20. století od roku 1918.

Zbývá otázka: Kdo s tím začne?

## CO SE STALO aneb NÁŠ ROK 2015

LEDEN - Členové výboru ASUD přijali pozvání k slavnostnímu otevření infocentra v bazilice svatého Petra a Pavla na Vyšehradě.

Začala spolupráce ASUD s ARPOK, což je nezisková vzdělávací organizace, která přináší do škol aktuální témata dneška – více na [www.arpok.cz](http://www.arpok.cz).

Byla ukončena dotace za rok 2014. Jejím naplněním se stalo vydání dvou informačních listů a metodických listů velká válka. V průběhu roku 2014 členové obdrželi všechny tři výtisky.

Výbor ASUD zahájil úzkou spolupráci s NIDV, aby byl vyučujícím dějepisu a společenských věd snáze přístupný program přednášek a seminářů k letošnímu roku Mistra Jana Husa a do dalšího roku Karla IV.

Zástupci výboru se účastnili pietní akci připomínající 72. výročí hrdinské smrti popravených v době heydrichiády a zároveň 4. výročí odhalení pamětní desky 294 obětem heydrichiády v Den památky obětí holocaustu. Akce proběhla v Národním památníku hrdinů heydrichiády v pravoslavném chrámu sv. Cyrila a Metoděje na Praze 2.

Členové ASUD se účastnili semináře k výstavě Národního památkového úřadu *Hrady a zámky objeované a opěvované*.

Výbor ASUD obdržel z Národního muzea děkovaný dopis za účast v projektu *Dotkni se 20. století!*

ÚNOR - Zástupci výboru obdrželi pozvání do Francouzského institutu v Praze na přednášku Antoina Marèse, profesora univerzity Paris 1 Panthéon-Sorbonne a ředitele Centra pro dějiny střední Evropy na této univerzitě, při příležitosti vydání jeho biografické knihy o Edvardu Benešovi v nakladatelství Perrin.

Byla navázána spolupráce s organizací Antikomplex.

BŘEZEN - Členové ASUD obdrželi elektronicky nové, respektive upravené stanovy. K úpravě došlo jednak v souvislosti s přechodem organizace na spolek (dle zákona), jednak vlastním vývojem – např. byly zrušeny odkazy na regionální pobočky, které již delší dobu neexistují.

Členové výboru připravili seminář.

Výbor ASUD jednal s organizací Archeologie zla o možném podzimním semináři o problematice genocid ve 20. století. Z projektu později sešlo, neboť nebyl nalezen sponzor (nebo grant), který by hradil pobyt zahraničních odborníků.

DUBEN - Členka výboru Martina Kalčíková připravila pro účastníky semináře podrobnou prezentaci současného „kulturně-historického“ dění v Brně a přivezla pro účastníky velké množství propagačního materiálu.

11. dubna proběhl XXXVII. vzdělávací seminář ASUD spojený s valnou hromadou. Na valné hromadě byly odsouhlaseny nové stanovy.

Účastníci valné hromady zvolili nový výbor na další, již tříleté funkční období – ve stejném složení jako dosud.

Výbor ASUD jednal se zástupcem agentury Magni o možném vstupu do projektů týkajících se oslav 700. výročí narození Karla IV. v příštím roce.

8. dubna se členové ASUD účastnili konference o Mistru Janu Husovi na půdě MŠMT.

20. dubna se členové účastnili semináře v Židovském muzeu s názvem Orient v Čechách.

22. dubna předseda výboru se účastnil konference ARPOK v Olomouci, o učení v souvislostech, u kulatého stolu v návaznosti na zástupce MŠMT potvrdil, že jinak než v souvislostech se D učit nedá.

Vzhledem k nesrovnalostem ve vedení účetnictví, které však byly dořešeny, proběhla změna ekonoma – situace byla probrána na valné hromadě. Paní Míkovou nahradil pan Valenta.

KVĚTEN - Členové ASUD e-mailem odpověděli na bleskovou anketu - dotaz z České televize – Jak se učí o Květnu 1945? Jaké akce se se žáky konají? – členové zaslali 15 příspěvků – reakce byly přeposlány do ČT. Ale ČT neodpověděla.

11. května proběhla na náměstí Míru v Praze 2 pietní akce u pomníku bří. Čapků - ve spolupráci s ČSBS.

Zástupkyně ASUD pro věci zahraniční M. Kalčíková se účastnila jednání Centropy ve Varšavě, navštívila Muzeum holocaustu.

Na první schůzi (staro)nového výboru ASUD došlo k volbě předsedy. Ve funkci pokračuje P. Martinovský. Ve funkcích jednatelky a místopředsedkyně pokračuje též Ludmila Bursíková a ve funkci pokladnice Kateřina Dražanová.

ČERVEN - 5. června proběhla exkurze ASUD po Teplicku.

Ludmila Bursíková se za ASUD tradičně účastnila jako členka poroty SOČ a udělila Cenu ASUD.

Dalšího semináře věnovaného osudu Mistra Jana Husa na půdě MŠMT se opět účastnili členové ASUD.

Pan Palatajov obnovil soustředěnou činnost ke vzniku památníku 20. století na Letné pod názvem Národní kronika. ASUD sice snahu o projekt podporuje, nicméně nemá potenciál, aby nějakým způsobem chod památníku organizoval.

Eva Zajícová vstoupila za ASUD do mezinárodního evropského projektu, ve kterém se srovnávají učebnice určené pro výuku dějin 20. století. Projekt se týká jak učebnic dějepisu, tak společenskovedních oborů.

Za ASUD se pravidelných schůzek výboru Sdružení historiků účastní Lada Boháčová. Pro ASUD získala zajímavou nabídku – ještě nezpracované texty prof. Kaplana k dějinám 20. století. O možnostech využití se bude s SH jednat.

ČERVENEC a SRPEN - Členové ASUD se účastnili tradiční Letní školy historie pořádané Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy.

ZÁŘÍ - P. Martinovský jednal s náměstkyní ministra kultury PhDr. Annou Matouškovou o možné realizaci projektu Národní kronika. Zároveň oba pohovořili o možnostech návštěv památek a exkurzí v muzeích v rámci výuky dějepisu.

ŘÍJEN - 17. října proběhla exkurze. L. Bursíková a L. Dvořáková pozvaly účastníky na východní Karlovarsko.

15. října proběhl seminář organizovaný NIDV a ČSBS v Petschkově paláci. Na semináři vystoupila členka výboru ASUD Martina Jurčeková, které přednesla příspěvek o možnostech výuky k tématu druhé světové války.

7. října se v budově MŠMT konala konference o Karlu IV., kterou organizoval NIDV. Akce seúčastnilo několik členů ASUD. Příspěvek o možnostech mezipředmětových vztahů ve výuce o Karlu IV. přednesl P. Martinovský.

LISTOPAD - 7. listopadu proběhl v budově Národního muzea XXXVII. vzdělávací seminář ASUD. Na semináři, spojeném s mimořádnou valnou hromadou, bylo odsouhlaseno navýšení členského příspěvku: z dosavadních 150 Kč na 200 (dvěstě) Kč.

24. listopadu se zástupci výboru účtstnili na pozvání NPMK slavnostního ukončení roku Mistra Jana Husa.

PROSINEC - Výbor ASUD odeslal k soudu žádost o převedení organizace na spolek.

## K NĚKTERÝM NAŠIM ČINNOSTEM PODROBNĚJI

### XXXVII. VZDĚLÁVACÍ SEMINÁŘ ASUD

Národní muzeum 11. dubna 2015

Jako první předstoupila před naše členy a přátele, kolegy **doc. PhDr. Ivana Čornejová, CSc.** z Ústavu dějin Univerzity Karlovy a Archivu Univerzity Karlovy, která by přednesla příspěvek na téma *Rekatolizace, jezuité a česká státnost v 16. – 18. století*.

Paní docentka se nejprve zamyslela nad tím, proč padla volba na českého krále Ferdinanda, který je často spojován s rekatolizací, germanizací. Odpověděla si podobně jako naši stavové – Ferdinand byl rozvážný a rozumný, sice katolík, ale předpokládal se, že okamžitým násilím nic nezíská; očekávaly se vzájemné kompromisy, rozumná řešení. Zlom nastává až v roce 1547 – následkem odboje přichází okamžité tresty, ztráta majetku; byl zřízen apelační soud.

Dále přednášející zpochybnila údaj - uvádí se, že před Bílou horou žilo v Čechách až 80% nekatolíků – ale nejspíš to bude mylný údaj: existovaly například silně katolické jižní Čechy.

Na stranu druhou od 2. pol. 16. stol. přibývá v českém pohraničí a ve Slezsku luteránů.

Dále pracovala se svým oblíbeným tématem - v roce 1550 přivolává Ferdinand I. do Čech jezuity. Zakládají své misie – sídla, gymnázia, nižší a vyšší studia. Byl to Ferdinand, kdo obnovil arcibiskupství v Praze, arcibiskupem se stal Antonín Brus z Mohelnice. Aby vyšel nekatolíkům vstříc, povolil přijímání z kalicha u vedlejšího oltáře, ale po zpovědi!!! Toto opatření nemělo valný účinek.

Přednáška pokračovala dle tradic – na řadu přišla (alespoň krátce) Bílá hora, dále budování farní sítě (za Josefa II.)

Po širším úvodu se paní docentka vrátila k některým detailům. Připomněla, že rekatolizace probíhala poměrně pomaleji, než se čekalo. V minulosti byla velmi nadhodnocována násilná rekatolizace – že krajem chodili misionáři s vojskem – k tomu došlo až po napadení v Rovensku pod Troskami, tam byl jezuita ubit sedláky, proboden, pak byla vysláno vojsko; podobně se stalo v roce 1625 na Děčínsku, pánem z rodu z Vartenberka, nebo v Podkrkonoší – celá vesnice se odebrala a šli přes kopec.

Dalším oblíbeným mýtem je Koniáš a jeho boj proti češtině, omyl, jezuité sami vydávali jazykové publikace a šířil víru v češtině. Zajímavou je tato kniha - Jiří Mikulec: *Náboženský život a zbožnost v Čechách*, vydala Grada 2013 978-80-247-3698-3. Avšak obdobný příklad najdeme i v české klasice, v Jiráskových *Skálách* vystupuje jezuitský kněz, který pracuje pracuje pro Čechy.

Obdobně osvětlila paní docentka i problém čarodějnických procesů, samozřejmě nějaké probíhaly, ale ne tolik, jak se občas zveličuje, daleko větší počet je v sousedním Německu (převedeno na počet obyvatel).

Na závěr připomněla, že zatím u nás nevyšla kompletní práce o českých nekatolících.

Jako druhý přednášející na semináři vystoupil **Mgr. Dušan Foltýn** z Pedagogické a Katolické fakulty Univerzity Karlovy s příspěvkem na téma: *Benediktini a zrod křesťanské střední Evropy aneb Pozapomenutí věrozvěsti Slovanů*.

Přednášející mnohé přítomné překvapil některými údaji, které zásadně upravují vzhled do nejstarší doby (nejen) našich dějin. Už první slova, že ne za všechno mohou Cyril s Metodějem – nehledě na jejich zásluhy – přinesla zvýšený zájem.

Na území Čech hrají svou důležitou roli benediktini! Benediktini – mnišské hnutí, původně se nazývali černí mniši, podle černého hábitu se širokými rukávy. Jedním z prvních českých benediktinů byl svatý Prokop, ale často bývá zobrazován ve špatném hábitu kartuziána.

Avšak pozor, svatý Benedikt – asi neexistoval – o zakladeteli řádu Benedictovi existuje jediná zpráva od Řehoře Velikého, jedná se o životopis ve formě legendy; řehole byly v té době v krizi, mniši byli stylem života spíše otrávení, celá záležitost si žádala nový přístup; je podezřelý, že si svatého Benedikta vymyslel.

Už sama řehole je plagiát – objevují se v ní myšlenky ze starších řeholí: sv. Pachomnia, sv. Basila Velikého, řehole Mistrova – sle ke to dobrý plagiát, dal základy západního mnišství. Řehole je středově moudrá, brání se extrémům.

Obsahuje 73 článků, přináší například fyzické tresty – ale jen děti, jinak by si to nezapamatovali. Zajímavý je postoj k alkoholu – pro mnichy se víno nehodí, ale (jak se píše) současné mnichy o tom nepřesvědčíme, denně max. 1 hemina (s mírou), neboli je řehole rozumná, počítá s lidskými slabostmi.

Proč se benediktini rozšířili? Byla to politická vůle Karla Velikého.

Zároveň splňovali představy místních panovníků, například u Maďarů, kterým byli Cyril s Metodějem nesympatičtí, pravá christianizace proběhla až za sv. Štěpána, benediktini přináší Maďarům nové technologie, např. pěstování obilí.

Důležitým je vévoda Bavorska Tassilo III., založil asi 17 benediktinských klášterů – cílem se staly misie mezi Avary a Slovany. Po pádu Avarů se důležitým stalo arcipopatství Salcburk jako nástupní prostor pro slovanské území.

Ve 30. letech 9. stol. přišli benediktini na Moravu z Pasova. V roce 845 pořtil benediktin Baturich české velmože.

Otázkou je Slovensko. Jakou roli hrála Nitra? Jaký vliv tu měl salcburský arcibiskup? Švábský Viching by mohl být první středoevropský biskupem.

Dalším místem s otazníkem je Blatné hradiště u Balatonu, zde žil Pribina, našly se zde zbytky antických staveb. Nebo třeba Zalavár – Blatnohrad, kde se zastavili i Cyril s Metodějem.

Vpád Maďarů narušil původní christianizaci

Polsko z počátku 10. století se zde našel unikátní cestovní kalich z ryzího zlata, hodně opotřebovaný.

Dalšími místy odkud přicházeli benediktini byl Regensburg, klášter svatého Jimrama. Ve Vestfálsku říšské opatství Corvey, v Sasku – Anhaltsku Quedlinburg – klášter „ústav šlechticů“. Velmi podobný podobný vznikl i v Praze u sv. Jiří.

Prvních 6 pražských biskupů byli benediktini. Na Břevnov dorazili benediktini Italové. Další benediktinské kláštery: Ostrov u Davle, Sázava, Sv. Jan pod Skalou.

A jen tak mimochodem, glagolaši z Chorvatska, kteří přišli do Emauz, byli to benediktini!

## JARNÍ EXKURZE ASUD 2015 – TEPLICKO

Před závěrečným spurtem školního roku vyrazila v Den D – 6. června skupinka učitelů na tradiční jarní historickou exkurzi, tentokrát na **Teplicko**. První zastávkou bylo soukromé **Muzeum kávomlýnků v Chabařovicích**. Malý domek skrývá na 330 různých kávomlýnků, které pan majitel začal sbírat jako okrasu poličky ještě v době, kdy bydlel v panelovém domě. Jsou zde mlýnky různých velikostí i materiálů. Nejedna návštěvnice pookřála, když našla exponát svého dětství – já ale ten náš krásný po prababičce nenašla!

V **Teplících** nás v **Regionálním muzeu** přivítala ne příliš ochotná průvodkyně, nevlídný dojem ale nahradila bohatá sbírka lázeňství a sklářství. Zdejší **románská krypta** basiliky původního kláštera slouží dnes i jako romantická svatební kulisa. Nečekaným zážitkem byla návštěva **areálu Gymnázia Teplice**, součástí školy je kaple bývalého kláštera boromejek. Fresky

beuronské školy, která čerpá z krás umění starého Egypta, Řecka a Asýrie, byly sice pod lešením, ale mladický zápal průvodce – absolventa školy – strhl pozornost nás všech. Líčil s nadšením pokus školy o zachování této památky a o akcích, které se v kapli pořádají. Údiv pokračoval, když nás pozval na prohlídku školy. Stará budova dýchá atmosférou dávných časů, přitom však studentům nabízí mnoho lákadel. Tím může být zábavný hrací koutek věnovaný fyzice (to jsme si užili...), školní skleník s obřimi akvárii, či považte - ZOO se pštrossem, dikobrazem, klokany, surikatami a jinými zvířátky. O vše se starají žáci spolu s učiteli, nad hlavami jim létají včelky z úlů umístěných u podkroví školy. Sportovní areál doplňují rostliny a kameny okolí Teplicka s popisky.

**Štola Martin** v krupském revíru, sloužící dříve k těžbě cínové rudy, nás v parném dnu osvěžila svým chladem. Ochranné helmy byly v nízkých chodbách nezbytné, aspoň my vyšší bychom mohli vyprávět...

Z chladného podzemí jsme pokračovali do **Bohosudova**. Se založením monumentálního **poutního chrámu** je spojena pověst ještě z doby husitské. Komplex má sedm kaplí, bývalou jezuitskou rezidenci a biskupské gymnázium. Samotné městečko **Krupka** však svým omšelým vzhledem a nejasnou architekturou odráží překotnost dějin válečných a zejména poválečných.

Cestou domů jsme se stihli zastavit i u několika poměrně rozměrných **pomníků z dob napoleonských válek v Přestanově a Chlumci**. Příjemný den byl zakončen tradičně v Praze. Dík patří našim organizátorkám, Lídě Bursíkové a Lence Dvořákové. Ať jim elán vydrží co možná nejdéle!

*Martina Kalčíková*

## **29. PODZIMNÍ EXKURZE ASUD**

Karlovarsko 17. října 2015

Podle přesně stanoveného plánu jsme vyjeli ze sluncem ozářené Prahy směrem na západ. Na hranicích Středočeského a Západočeského kraje jsme museli dát za pravdu předpovědi počasí – obloha zatažená, mlhavo!

Ve zcela zaplněném autobusu nás přivítala PhDr. Lenka Dvořáková (dále už jen Lenka). K programu zájezdu jsme dostali od spoluorganizátorky Mgr. Ludmily Bursíkové (dále už také jen Lída) trasu dnešního výletu s podrobným popisem jednotlivých zastávek; autorka si dala ještě práci s tím, že u plánek a textu napsala vysvětlující poznámky. Za léta úspěšných zájezdů ASUD si obě kantorky (myšleno v tom nejlepším slova smyslu) vybuodovaly pověst spolehlivosti, přívětivosti a dobrých nápadů. Také tentokrát už po nahlédnutí do itineráře jsme ocenili promyšlenou trasu. Nebylo možné si nevšimnout, že Lída nejede tuto cestu poprvé, už předem nás vždy informovala, co uvidíme, čeho si máme všimnout a také úskalí, které můžeme očekávat – např. blátivá cesta atd. Časově jsme byli vázáni jen na ty objekty, kde byly předem sjednané prohlídky – v klášteře Teplá a v zámku Valeč.



Městečko Úterý nadchne svou polohou, opravenými hrázděnými stavbami, rekonstruovanou radnicí na náměstí, a dokonce jsme si mohli prohlédnout kostel Jana Křtitele.

V rozsáhlém komplexu kláštera Teplá jsme procházeli nově zrekonstruovaným křídlem; pozoruhodná kapitulní místnost, refektář, ale i jednotlivé cely řeholníků a jejich denní režim nám přiblížila místní sympatická průvodkyně. Lenka a Lída si uvědomují, že účastníci zájezdu si potřebují i odpočinout a v klidu se najíst. Tentokrát jsme měli možnost výběru – koliba nebo klášterní restaurace. Domnívám se, že dobře udělali ti, kteří zvolili kolibu.

Po obědě byl naplánován výstup na zříceninu Hartenštejn, pozdně gotický hrad na Zámeckém vrchu. Ti odvážnější obdivovali baštu i dobrý rozhled podzimní krajinou.

Posledním zastavením byl pro nás zámecký areál Valeč. Opět jsme měli štěstí na průvodkyni. Jen zčásti rekonstruovaný zámek nás nabádal k vyfotografování dosud zchátralých místností, schodišť. Pohledy do parku umocňovaly podzimně zbarvené stromy a barokní sochy.

Za nás za všechny poděkovala kolegyně Ludmila Hampejsová oběma organizátorkám i panu řidiči. Zasloužili se o to, že jsme mohli prožít krásný den.

*Eliška Kunstová*

## **XXXVIII. VZDĚLÁVACÍ SEMINÁŘ ASUD**

Národní muzeum 7. listopadu 2015

Nejprve vystoupil **prof. Mgr. Martin C. Putna, Dr.** z Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy, český literární historik a kritik, překladatel, zpěvák, moderátor a pedagog. Jeho příspěvek, který nesl název *Ruské a ukrajinské dějiny v evropském kontextu*.

Otázka spojení a spolupráce slovanských národů se objevuje v baroku – ale rozvíjí se v otázce jazyků. Dále ji spatříme v 17. a 18. století, např. u Balbína – vize spojení Slovanů: boj proti Turkům, jejich vyhnání, jsme na hranici mezi západoevropským a islámským světem. Tato spolupráce však není napojena na centrální stát Rusko, hegemonie je spojována s Habsburky a s Poláky, nositelem spolupráce je i katolicismus. Vzniká i názor: Až bude Rusko katolické, bude to dobré. Neboli barokní slovanství je katolické pod nadvládou Habsburků.

Položme si však otázku, který stát je vlastně Rusko?

Dobový názor, který platí dodnes: Rusko vždy existovalo tam, kde je teď. Ale to je právě sporné – kam až sahají jeho dějiny, kde je počátek?

Až v 19. století se objeví pojem panslovanství jako názor proti Němcům a Maďarům. Nově jednotícím prvkem je Rusko a pravoslaví – s tím přišel Ján Kollár.

Martin C. Putna – připravil nového Kollára, komentuje *Slávu dcery* – překládá z Kollárova jazyka do „normálního jazyka“ – dílo je plné narážek, kterým dnes nerozumíme!!! Objevují se v něm reálie české, slovensko-uherské; Kollár si vymýšlí jazyk, čeština není jazykem mateřským. Pokud bychom měli Kollára

nějak uchopit – je to spíše *reálný Cimrman*, neboli muž, který si vymýšlí – na závěr se pokouší vymyslet, že Slované osídlili Itálii (např. název města Řím je od slovanského *hřímat*). Kollár získal profesuru ve Vídni, protože se postavil se proti maďarskému povstání (*bol vymenovaný za mimoriadneho profesora slovanskej archeológie* – viz slovenská mutace Wikipedie, pozn. PM).

Kniha vyšla v roce 2014 v Academii, ISBN 978-80-200-2359-9.

Kollár a Šafařík se shodli, že je lépe hovořit o Slovanech jako o jednom národě a jejich nářečích, ale bez slovenštiny. Kollár byl totiž proti spisovné slovenštině, nesl to zle, když Štúr jazyk prosadil. Štúrovi se pomstil – má ho dát do slovanského pekla? I když všichni vědí, kdo je Štúr, tak ho tam nedá! To je trest! Neguje ho. V Moskvě nikdy nebyl, ale dostal subsidií od rusů – to je ideový vrchol – Moskva je nejzářivější klenot Slovanstva. Vzniká konzervativní utopie 19. století – car je hodný monarcha, Rusové jsou zbožní, dbají o rodinu, jsou typičtí slovanští patriarchové.

Tato idea pak vyvrcholí ve 20. stol., ale naopak, Rusové se vyrovnali s předchozím konzervatismem, jsou pokrokoví, ateističtí – Fučík a spol. psali tyto myšlenky dobrovolně, protože si to mysleli, kdežto po 1945 tak autoři psali, protože museli – Nejedlý například napsal, že *Kollárův sen se splnil za Stalina v roce 1951*.

Na stranu druhou kritická škola panslavismu neznamena negativní postoj k Rusku, ale racionálně pozorující – typickým je K. H. Borovský, vrací se jako ten, kdo říkal: *Pozor!* Málo se ví, že chtěl psát Dějiny Ruska – mělo se jednat o analýzu ruské společnosti. V dopisech si všímá naprosté nevzdělanosti, píše: *ruské duchovenstvo nemůže být vzorem*.

Na vrcholu této linie stojí T. G. Masaryk – jeho dílo *Rusko a Evropa* – německy vyšlo poprvé – je to jeho finální vědecké dílo. Masaryk předkládá před čtenáře základní dělení ruských dějin a mentality. Existuje *Rusko moskevské* (protievropské, patriarchální, bojí se západního kritického realismu, náboženství ve středověkém duchu) a *Rusko petrohradské* (snaží se stát evropskou zemí, s nimi můžeme mít společnou budoucnost – máme společné jazyky, ale ne „krev a půdu“ – směřuje k modernitě a demokracii – proto proběhla únorová revoluce 1917).

V českém prostředí existuje jen nepatrné množství negativní kritiky typu: Rusko je zaostalé, mongolské atp.

V následující diskusi padlo několik zajímavých otázek.

Otázka, zda se nějak v době obrození zajímáme o Ukrajinu?

Ne – obrozenci nechtěli o ukrajinském národu slyšet – rozprava se nesla v duchu Kollára – slovanské národy se mají spojit. Z toho vyplývají ty teze o národu bez dějin, tradice, jazyka.

Otázka: Je Kyjevská Rus – ruská, nebo ukrajinská?

Kyjevská Rus je ve své době na velmi podobné úrovni jako střeoevropské státy – je tak i chápána jako křesťanský stát; navíc v té době není rozkol. Je kulturně blízko. Evropské a kyjevské panovnické rodiny si navzájem mění princezny a svaté; je tu intenzivní kulturní výměna. Například Vjačeslav a Ljudmila – objevují se v ukrajinštině i ruštině; paralela ve sv. Borisu a Glebovi –

přímo inspirace dle vzoru knížete sv. Václava; naopak na Sázavě byl pokus o uchycení Borise a Gleba. Fungoval i obdobný způsob vlády. Anežka Přemyslovna – po mamince je Maďarka, po babičce Ruska. Tento stát však není Rusko.

Potom přijde mongolská invaze, dosavadní vývoj se jeví jako *zlatý věk*. Nastává izolace od Evropy. Vzniká nové centrum na Volze – orientace jinam, přerušují se kontakty s Evropou.

Až v 16. století vznikne centrum Moskevské Rusi – něco nového, cizího, vzdáleného. Tehdy dochází ke zpoždění – co se mezitím stalo vše v Evropě? Vznikly soustavy měst, spolků, autonomie, knihtisk, reformace, renesance, Magna charta atd. – nic z toho v Rusku neexistuje; náboženství se přebírá z Kyjevské Rusi – ale nastoupí *samoděržaví*, absolutní vládce car; neexistuje právní systém – právo je car; úplně jiný typ státu než v Evropě.

Moskva chápe též Evropu jako něco jiného – sebe sama jako Třetí Řím, poslední, dokonalý. Z toho vyplývá nárok na světovládu. Národ, který má božské poslání, pokud rozšiřuje území, je to, co po nich chce Bůh. Oni jsou jediným křesťanským státem, z pohledu pravoslavných nejsou křesťané věřící.

V 19. století se to přepóluje – je to konzervativní, patriarchální, kontrarevoluční stát (oproti Evropě).

Rusko vstupuje proti Napoleonovi, pak proběhnou revoluce 1848 – pomáhají potlačit evropské revoluce, car Mikuláš přijíždí – pokořte se národové před Bohem!

20. století, zase proměna – Rusko je vyvolené, protože je revoluční, ateistické – kdežto Evropa ne!

Přichází 21. století – Rusko je vyvolené – mix konzervativního pravoslaví a komunismu. Například komunista Zjuganov dostal od pravoslavné církve řád Cyrila a Metoděje (v červnu 2014 - neboť *projevuje zájem o prospěch národa a ochranu tradičních morálních hodnot* – viz portál *lidovky.cz* – pozn. PM).

Nyní si povězte druhý koncept – Kyjevská Rus je na počátku ukrajinských dějin – Ukrajina, Litva, Polsko, jsou stále na poměry evropského novověku tolerantní státy, jakýsi mix mezi monarchií a republikou, král je volen, prosazuje se polština a osidlují se velké oblasti Němci, Ukrajinci, Bělorusy, Židy. Oblast přijímá humanismus, baroko, reformaci (Bělorusko v 16. století – kalvinismus se projevuje ve šlechtických kruzích, kdežto města jsou luteránská). Z reformace sešlo – proběhla katolická protireformace, přišla nová vlna pravoslaví.

19. století – Ukrajina prochází stejným procesem obrození – učenci sbírají folklór, ale obrození probíhá polsky, to je dominantní jazyk. Vrchol obrození – Ševčenko, je máchovský, ale více politický, ale dál to nejde! To vychází z odlišných vývoju Rakouska a Ruska.

Ve druhé polovině 19. století není v Rusku parlament, nemáme ukrajinské a ruské politiky, kteří by nesli dál obrození; jen spisovatele, jinak o národu psát nemůžete. Navíc je zákaz psát jazyky neruskými literaturu – neruský jazyk je nářečí lidu, ne výše – podobně polština, litevština atp. v Rusku. I ta oblast se nazývá Malorusko. Ukrajinská kultura se rozkvetla jen díky dělení Polska – Lvov se mohl stát centrem ukrajinské kultury, mnoho bylo tolerováno.

V Rusku částečně povoleno 1905.

Snaha Ukrajinců etablovat se jako moderní stát jako my, kdežto Rusko je stát! Nic jiného než stát. Můžeme vysledovat snahu Ukrajinců tvořit stát přes kulturu a historický odkaz. Ale hned se naskytne otázka – Co je Ukrajina? Samostatný stát a národ; nebo součást ruského prostoru? Pak co je to Rusko? Země mezi zeměmi, nebo Impérium s nárazníkovým prostorem?

Sovětská éra – 20. léta – podpora národních kultur, i těch maličkých, např. sibiřských, vznikají první knihy, to je obrození. Ukrajina zažívá kulturní rozvoj. Kulturní politika je volná, vzniká ukrajinská avantgarda, divadelní výtvarníci, filozofové, ale:

30. léta – masové procesy s buržoazními nacionalisty, odhaduje se, že zemřelo až 80% inteligence (jako v Bělorusku). Doba se nazývá *rozstřílené obrození* – spisovatelé, učitelé, kněží byli popravováni. Pan Putna připomněl, že se v nejen ruské společnosti neřeší velký ukrajinský hladomor – uměle vyvolaný, řadí ho mezi genocidy. Lituje, že se o něm až tolik nehovoří i u nás.

Ukrajinská kultura živoří – až v 60. letech vzniká něco jako disent u nás, období avantgardy – ale rychle to končí procesy – pak až 90. léta – říkají si: teď už opravdu!

Další zajímavou otázkou je osud ukrajinské emigrace po revoluci – centrem jsou Poděbrady, emigruje sem řada intelektuálů, částečně politická elita 1. ukrajinské republiky (vznikla 1917), přicházejí další, na dnešní Ukrajině se střídají různé formy vlády, spojuje je myšlenka: *Ukrajina je svoboda. Nikdo nebude poroučet*. Řada z nich putuje dál do USA.

Po roce 1945 přichází masová emigrace. Západní část území je pod několikerou okupací – pod Polskem, Ruskem, Německem, zase Stalin. Hlavně lidé z Haliče – nebyli ve 20. a 30. letech pod Ruskem (knih *Krvavé země*). Jdou s Němci – po obratu ve vále se bojí Rudé armády; centrem exilu je Mnichov, Amerika, Kanada - zde žije přes milion Ukrajinců, jsou výraznou menšinou, naproti Metropolitnímu muzeu v NY stojí Ukrajinské muzeum (<http://ukrainianinstitute.org> – pozn. PM).

Dnes k nám putuje další vlna. U nás žije komunita ukrajinské inteligence, obstarává hlavně překlady knih. Za poslední 2 roky boom překladů ukrajinské literatury. Je o to zájem.

Dotaz z publika: Timošenková – jaká je její dnešní role?

Přešetřuje se. Ale není to obecně diskutované téma. Je to minulost.

Dotaz z publika: Jak se jeví s odstupem času Majdan?

Je to typický moderní společný zakládací mýtus - mýtus, památničky + vojáci z východu; centrum politických aktivit. Centrum kulturního života – politické i symbolické centrum, dnes se tam vede běžný život.

Dotaz: Jaká je situace Židů na moderní Ukrajině?

Toto téma je velmi sporné, podívejme se do historie - B. Chmelnický – první povstání je spojeno s pogromem, banderovci jsou antisemičtí. Současná politická delegace si dává pozor. Otázka na současné Ukrajině: jak se k pogromistické minulosti postavit? Stále žije na Ukrajině tak 30 – 40 tis. Židů – intelektuálové, berou to spíš jako národnost. Mezi hlavní židovská města patří

Oděsa, která bývala před válkou dokonce z poloviny židovská. Za současný fenomén lze považovat turistiku chasidů – jádro Chasidie je na Ukrajině – jsou tam hroby. Konají se velké poutě z Ameriky a Izraele.

Dotaz: Jaký vliv mají dnes ukrajinští oligarchové? Mají menší vliv, než by si přáli. Pan Putna nadhodil mezi přítomné otázku, jakou moc mají čeští oligarchové – když jsou ve vládě...

Poslední dotaz byl k Solženicinovi. Přednášející připustil, že nositel Nobelovy ceny prošel vývojem z demokrata v uctíváče Putina. Přítomným doporučil knihu Jurije Andruchovyče *Moskoviáda* (kniha vyšla na Slovensku v nakladatelství Kalligram, 2013, v Čechách ji vydalo nakladatelství fra, 2015 – pozn. PM).

Jako druhý vystoupil **Mgr. Josef Šaur, Ph.D.** z Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, odborný asistent Ústavu slavistiky, výkonný redaktor časopisu *Novaja rusistika* s přednáškou na téma *Říjen 1917 s ohledem na poznatky současného historického (světového) výzkumu*.

Svůj příspěvek začal slovy: Nemusíme Rusko milovat, nemusíme ho nenávidět, ale musíme ho znát.

Připomněl, co se vědělo o Leninovi, když byl malý – hodný, proseděl 4 hodiny nehnutě v křesle, a poslušný – přiznal se k rozbité váze. Podrobné zkoumání ověřilo, nejedná se o propagandu – tyto dvě příhody jsou pravdivé - některé události jsou skutečně pravdivé, ne propaganda.

Přednášející doporučil knihu Reimana Michala: *Zrod velmoci* (vydalo Karolinum 2014), ve které se nachází dobrá faktografie, kolektivní práce nabízí necelých 100 stran o revoluci.

Cesta k revoluci vedla přes reformy, které však probíhaly polovičatě, můžeme říci, že Rusko jelo k revoluci se zataženou ruční brzdou. Můžeme o něm i říci, že se jevil zároveň jako obr i jako trpaslík v mnoha ekonomických ukazatelích – Rusko vykazovalo na první pohled velká čísla, ovšem ne, pokud se přepočítala na obyvatele. Nastal problém zemědělců s vykupováním hospodářství po zrušení nevolnictví – existovaly dlouhodobé splátky, rolníci byli nespokojeni; šlechta nespokojena, protože banky jim peníze nedaly, ale umazaly jim dluhy.

Avšak reformy se nedotkly politického vývoje. Pokračovala anarhistická a teroristická tradice od 70. a 80. let.

Po té pan Šaur zmínil revoluci 1905, Krvavou neděli a Říjnový manifest, Rusko se *de jure* stalo konstituční monarchií – od Evropy kopíruje formu, ne obsah.

1. světová válka zavedla na bojité miliony vojáků, rozumějme miliony rolníků, smrt se stala každodenností, přivykli určité formě chování. Přichází zima 1916 – 17, byla velmi tuhá, hospodářství kolabovalo. Potraviny byly zadržovány na venkově, tam byl i přebytek, ale kolabovala doprava a nebyl obchod – ve městech chybělo jídlo! Množí se demonstrace, revolta. Lenin počátkem února říkal, že se revoluce nedožije, vedení se nacházelo mimo Rusko; car chtěl rozpustit dumu, menševici a esefi vytváří prozatímní vládu.

Petrohradský sovět byl aktivní – poskytoval lékařskou péči, dodávku potravin, získal autoritu.

Na pořadu dne byla otázka pokračování války. Prozatimní vláda chce. Sovět je proti. Uvědomovali si, že budou respektovat rozhodnutí vlády, nicméně rozkaz číslo 1 zněl: vojsko se má podřizovat rozhodnutí prozatimní vlády, pokud není v rozporu s rozhodnutím sovětu. Armádou se šířily fámy, že se bude rozdělovat půda, ale dostane ji jen ten, kdo bude přítomen.

2. března další kolo revoluce, nechtěli cara svrhnout, mysleli si, že bude konstituce. Další vlády se střídaly a menševici i eseri nechtěli nést tíhu rozhodnutí. Je potřeba potlačit moc sovětů a moc bolševiků. Lenin vyzýval všechny sověty.

Proběhl první bolševický převrat – Lenin uprchl do Finska, z důvodu maskování se oholil. Je prokazatelný Stalinův téměř nulový podíl na revoluci (později vznikne kult Lenin – Stalin, dvojka, která spolupracuje).

Červenec – situace se nezlepšovala, bolševici sice odrazeni, ale moc upevněna nebyla. Převládá chaos. Nepřehledná situace, aby bylo vše uplatněno, možná jen vojenská diktatura. Kerenskij a Kornilov si neporozuměli - asi v otázce armády, Kornilov se pokusil převzít moc. Opět to legitimizovalo bolševiky. Diskreditace Prozatimní vlády, její faktická moc je formální.

Lenin stále v exilu – začal burcovat.

Po té se vrátil do Ruska, maskoval se, že ho bolí zub, předstíral opilost, nebyl zatčen, vycítil, že situace je možná, aby i s omezenými prostředky převzal moc.

Prosazoval okamžitou revoluci, neměl tolik obdivovatelů, ostatní spolustraníci chtěli počkat na druhý sjezd – tam se vysloví vůle lidu a převezme se moc – 25. 10. sjezd.

Zinověv a Kameněv – byli u toho, ale Lenin připravoval revoluci.

22. 10. se Leninovi podařilo dát do stavu připravenosti Rudé gardy. Kerenskij to ví – připravuje se: Začala být rozmisťována vojska. Zvedaly se mosty, všude pochodovaly hlídky.

24. října se začaly rozmisťovat hlídky i bolševici, někde stačilo dojít a převzít moc nad svěřeným prostorem, někde byly obě jednotky najednou.

Rudé gardy měly asi 7 000 osob. Vládní jednotky asi 2 000. Nebylo nic divného chodit s puškou a páskou v uniformě po Petrohradě.

25. skutečně probíhal sjezd sovětů,

Aurora skutečně vplula k mostům.

Lenin připravil prohlášení – vydal pokyn, aby Prozatimní vláda byla svržena... Což nebyla pravda, nebyl obsazen zimní palác, nebojovalo se! Lev Kameněv dosáhl toho, že protahoval začátek sjezdu, aby Lenin mohl přijít. Útočit se mělo mnohem dříve. Aurora jen vystřelila – dala signál petropavlovské posádce, aby oni začali střílet. Ale Aurora nebyla vyzbrojena, mělo se svítit lucernou, ale nikdo nepřinesl lucernu. Na konec Aurora vystřelila.

Ostřelování probíhalo nepřesně. Palác nepoškozen!!!

Pozdější bolševický výklad dějin, kdy útočí masa lidí, je nesmyslný. Několik desítek bolševiků prošlo přes přední část paláce, několik přes služební

vchod. Zatýkali vojáky, Kerenskij tam nebyl. Z akce samé neexistuje fotografie, závěr, vše pozdější – fotomontáže, nebo fotografie z roku 1905, nebo Ejzenšteinovy filmy (1927).

Zimní palác byl obsazen 26. října v ranních hodinách, padlo nejméně deset obětí, možná trochu více, byli zatčeni přítomní členové vlády.

Lenin si na sjezdu okamžitě bere slovo, okamžitě přijaty dva dekrety – O půdě a O míru. Rusko se rozpadlo.

Kerenskij hned organizoval vojenskou akci.

Běžní lidé to nezaznamenali, hrála se divadla.

Nebyly statisícové demonstrace.

Reálný boj trval v Petrohradě zhruba týden po té pár dní v Moskvě.

Závěrem nutno říci, že Veliká říjnová socialistická revoluce vůbec nebyla veliká, do poloviny 20. let se používal pojem *perevorod* – převrat, pojem *revoluce* až od druhé poloviny 20. století – dnes bychom řekli, že spíše šlo o puč.

Ještě několik připomínek: Petrohradská posádka zůstala neutrální – co měli dělat? Bolševici hovoří o ztrátách – avšak krvavá byla až občanská válka. Otázka církve – role církve byla malá, bolševici neměli pro církve ve své ideologii místo. Církev stála po celou dobu mimo. Ve 20. let nebyla organizační složkou.

Dodnes nalezneme fotografie v ruských materiálech - palác – byl vydrancovaný – několik dní po té rabovali.

Přednášející věnoval ještě několik slov dalšímu vývoji.

Vzhledem k podrobnému faktografickému výkladu nikoho nepřekvapilo, že nepadl dotaz k tématu.

Po semináři se zájemci o exkurzi přesunuli do ulice U Lužického semináře, kde se nachází budova Lužického semináře. Původní dům koupili v roce 1704 bratři Šimonové. Jelikož původní budova nevyhovovala potřebám semináře, byla stržena a bratři prikoupili ještě vedlejší staveniště. V roce 1726 se začalo se stavbou současné budovy.

Kolega Kříž přivítal jménem Společnosti přátel Lužice své asudové (i osudové) přátele v sále Lužického semináře a rozdál jim propagační materiály a mapy. Vše mělo společného jmenovatele: Lužické Srby, případně Horní a Dolní Lužici.

Jako první povyprávěli přátelé ze Společnosti krátce o historii Horní a Dolní Lužice. Po té se návštěvníci rozešli po Hórníkově knihovně, největší lužické knihovně mimo území vlastní Lužice. Se zajímavým dotazem přišla Eliška Kunstová, členka Společnosti bratří Čapků, zda mají v knihovně lužickosrbský překlad Karla Čapka. Knihovník našel dvě knihy.

Další informace naleznete na stránkách společnosti:  
<http://www.luzice.cz/>

# K NĚKTERÝM DALŠÍM ČINNOSTEM PODROBNĚJI

## MŠE ZA KRÁLE VRATISLAVA

Vyšehrad

Dne 14. ledna proběhla v bazilice svatého Petra a Pavla za účasti příslušníků řádu Maltézských rytířů, spolku Vltavanu a mnoha organizací (mj. ASUD), které sídlí na Vyšehradě, tradiční mše za prvního českého krále Vratislava II. Mši celebroidali členové Královské kolegiální kapituly svatého Petra a Pavla, což je jedna z nejstarších dosud existujících právnických osob na území našeho státu. Na základě králova testamentu se mše za zesnulého panovníka odehrává od roku zesnutí (1092) údajně nepřetržitě, jedná se tedy o nejstarší trvale opakovaný rituál na našem území.

Mše začala zpěvem Kyrie eleison a zakončena byla chorálem Svatá Václave – doprovod obstaral sbor z proseckého kostela svatého Václava.

Mons. Aleš Opatrný připomněl dvě události, které zajímají významné místo mezi starostmi všedního dne – jednak jakési rozčarování z domácí politiky, jednak události ve Francii (měl na mysli útok na redaktory a ilustrátory týdeníku *Charlie Hebdo* – pozn. PM). Obě události nabízí dva špatné postoje – buď „oni jsou vinni“, nebo „já jsem špatným“, omyl, obojí je špatné – není totiž dobré propadat do skepse. Je nutné chápat svět (okolí) celkově, vnímat je komplexně.

Zároveň si Mons. Opatrný položil otázku, zda může v kostele hovořit o politice, přičemž si sám okamžitě odpověděl. Právě tady – na Vyšehradě – určitě může!

Na závěr položil při pomníku Vratislava II. věnec.

## ODRAZ 1. SVĚTOVÉ VÁLKY VE ŠKOLE A VE SPOLEČNOSTI

*Konference u příležitosti 120. výročí narození Přemysla Pittra*

*Spoluorganizoval Národní institut pro další vzdělávání a Národní pedagogické muzeum a knihovna J.A. Komenského, Praha 19. února 2015*

Po úvodních slovech 1. náměstkyně ministra školství, mládeže a tělovýchovy Jana Zikla, ředitelky NPMK Markéty Pánkové a ředitelky NIDV Heleny Plitzové se přednášející nejprve věnovali otázce, jaký vliv měly válečné události na podobu dětství. V odpolední části konference byl hlavním tématem osud Přemysla Pittra za Velké války.

Mgr. Martina Halířová, PhD. z Univerzity v Pardubicích přiblížila přítomným zejména fungování sociální péče o děti a mládež v českých zemích v době první světové války. Podrobněji se zabývala činností *České zemské komise pro péči o děti a mládež*, snahou komise zajistit náhradní rodinnou péči a upřednostnit ji před péčí ústavní. Vyslechli jsme si zajímavé informace o fungování různých typů vychovatelů, o stravovnách (např. kuchyně Českého srdce) i o aprovizaci („shánění potravin“). Zmíněné osudy sirotků, pajčlíkářů (sběračů cigaretových nedopalků) či dětských uhlobaronů (dětí, které shazovaly uhlí z vagonů a následně tajně prodávaly) dokreslily obraz války z pohledu, jemuž se česká historiografie v minulosti příliš nevěnovala.



Proměnu školního vyučování i celkového chodu školy od prvních dní války výborně vykreslila ve své přednášce Prof. PhDr. Milena Lenderová. Obecný nedostatek se projevoval v učitelských sborech – nedostatek pedagogů, nástup mužů na frontu, v materiálním vybavení škol – chybí dřevo, uhlí i inkoust, ubývá školních budov – část předána armádě, učebny se mění v pokoje lazaretů. Věta „Ty ses přišel do školy jen ohrát!“ nebyla povzdechem učitele nad leností žáka, ale zhodnocením reality, která děti obklopovala. A kdo byl pro české děti vlastně nepřítel? Jak se vychovávalo v duchu rakouského vlastenectví ve školách a co na to česká rodina? Co s dětmi z Haliče a severu Itálie, kteří do českých zemí přicházejí jako „vyhnanci války“ ? Tato část konference vyvolala mnoho otázek k zamyšlení.

Příspěvek připravený Mgr. Zuzanou Švastovou z NPMK a prezentace Ing. Evy Rezkové z NPMK se soustředily na odraz 1. světové války v českých učenicích dějepisu a čítankách. Typickým příkladem rozdílného pojetí je např. téma čs. legií. Účastníci konference byli podrobně seznámeni s obsahem speciálních webových stránek NPMK k 1. světové válce a s jejich širokým využitím ve společenskovedních předmětech na různých stupních škol.  
<http://npmk.cz/node/62>.

120. výročí narození humanisty Přemysla Pittra bylo důvodem k připomenutí životních mezníků této stále nedoceněné osobnosti. Účastníci konference ale měli díky příspěvku Bc. Veroniky Chládkové z NPMK možnost se s tímto vzácným člověkem blíže seznámit prostřednictvím autentických ukázek z jeho deníku . Ze zápisů z fronty lze snadno vysledovat, jak se mění mladičkový dobrovolník ve vyzrálého muže, jenž bude celý svůj další život odmítat násilí a zasvětit svou práci pomoci druhým. Osobní prožitky Přemysla Pittra z jednotlivých míst bojiště nám přiblížil Bc. Petr Matějček. Bc. Radek Valenta následně navázal na svého kolegu příspěvkem, který se věnoval rozmachu pacifismu v Československu od dvacátých let minulého století, propagování tohoto hnutí Přemyslem Pittrem a postojům odpíračů vojenské služby.

O možnosti práce s egodokumenty P. Pittra ve vyučování hovořila PhDr. Lenka Lajsková z NPMK. V didaktickém příspěvku použila aktivizační metody při práci s Pittrovým legitimačním lístkem, polní dopisnicí a sbírkou dobových veršů.  
<http://pitter.npmk.cz/node/70>.

Na konferenci proběhl i křest knihy *Vše pro dítě!* autorů Mileny Lenderové, Martiny Halířové a Tomáše Jiráňka, kterou vydalo nakladatelství Paseka.

Na závěr proběhla diskuse, do které krátkou poznámkou vstoupila i paní Sedláčková, jež pracovala v 50. letech 20. století přímo s Přemyslem Pittrem.

*Kateřina Dražanová*

## ORIENT V ČECHÁCH?

*Seminář v Židovském muzeu dne 20. dubna 2015*

Pražské Židovské muzeum připravilo seminář v rámci svého projektu *Naši nebo cizí?* a ve spolupráci s *Heinrich Böll Stiftung Praha*.

V prvním příspěvku představil Michal Frankl ze Židovského muzea v Praze poměrně málo známé téma *Uprchlíci v době národního státu. Židovští uprchlíci před druhou světovou válkou*. Začal ještě ve „starém dobrém“ Rakousku, respektive Rakousko-Uhersko. Již před první světovou válkou nebylo uprchlictví pojmem neznámým. Například z Ruska utíkalo velké množství Židů přes Halič až do Bukoviny. V rakousko-uherských záznamech se objevili jako *nespolehliví*, celkem jich bylo až jeden a půl milionu. Řada z nich se pochopitelně dostala až do Předlitavska; jeden z táborů pro uprchlíky z východu vznikl v Uherském Hradišti. Stát je podporoval, vznikl program, dle kterého měli uprchlíci obdržet finanční částku na základní potraviny (především chléb). Sát je kontroloval a bez svolení nesměli opouštět stanovený prostor pobytu. Celkově se v době před první světovou válkou odhaduje v prostoru Čech a Moravy na 200 000 uprchlíků z východu.

Po vzniku republiky pokračoval československý státní úřad v evidenci a kontrole cizinců. Vzorem nám mohl být anglo-americký svět, kde existovaly zákony o migraci. V té době vznikl i při Společnosti národů výbor pro uprchlíky. Uprchlíci byli bez dokladů, postupně získávali tzv. *Nansenovy pasy* (viz <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/o-nas/akce-unhcr/nansenova-cena/friditjof-nansen-prukopnik-ochrany-uprchliku.html>), nebo [http://ceskapozice.lidovky.cz/nansenuv-pas-aneb-zachranovali-zidy-politikum-navzdory-p2v-/tema.aspx?c=A150918\\_220223\\_pozice-tema\\_kasa](http://ceskapozice.lidovky.cz/nansenuv-pas-aneb-zachranovali-zidy-politikum-navzdory-p2v-/tema.aspx?c=A150918_220223_pozice-tema_kasa) – pozn. PM). Nebylo těžké se do demokratického Československa dostat, horší bylo zde přežít, což je však pochopitelné, když si uvědomíme situaci po roce 1929 (tedy po hospodářské krizi). Problematice židovských běženců z východu se mj. věnuje kniha Ruth Bondyové *Jakob Edelstein* (Praha 2001).

Situace se začne vyhrcovat po anšlusu Rakouska. Zvýší se počet židovských uprchlíků. Československo uzavře své hranice. Stát se chová podobně jako jiné státy v té době. Vrací utečence zpět. Na jaře 1938 projede přes naše území transport polských židovských obyvatel z Rakouska do Polska. V této době Polsko „své Židy“ ještě přijímá. Po dalším půlroce je začne vyhánět.

Situace u nás se změní po obsazení německou armádou.

Odpolední část patřila workshopu, práci s dobovými dokumenty a reflexe jejich rozborem.

Účastníci zhlédli výstavu věnovanou táboru v Náchodě-Bělovsi, kudy odcházeli po válce Židé z Polska do Palestiny – viz např. [http://www.beloves.wz.cz/jesteneco\\_2a.htm](http://www.beloves.wz.cz/jesteneco_2a.htm).

## O KONFERENCI UČÍME O GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH

Text vyšel ve sborníku *Učíme o globálních souvislostech I.*, který vydal ARPOK, Olomouc 2015. Otiskujeme ho s laskavým svolením autorky textu a zároveň ředitelky ARPOK Lenky Pánkové. Sborník je ke stažení v digitální podobě na [www.arpok.cz](http://www.arpok.cz).

První ročník konference zaměřené na globální rozvojové vzdělávání **Učíme o globálních souvislostech** se uskutečnil 22. dubna 2015 v Olomouci. Přes 40 účastníků z řad pedagogů a zástupců státní, soukromé i neziskové sféry společně diskutovalo, sdílelo zkušenosti a sbíralo inspiraci pro výuku v globálních souvislostech.

Během panelové diskuze, která vyplnila dopolední část konference, hovořili zástupci státního, soukromého a neziskového sektoru o problematice důležitosti učení o globálních souvislostech. Pozvání do diskuze přijali:

- PhDr. Aleš Dvořák, Oddělení předškolního, základního a základního uměleckého vzdělávání, MŠMT ČR,
- Ing. Alena Fabičovicová, nakladatelství Didaktis,
- PhDr. Zuzana Hlavičková, expert, vedoucí přípravné skupiny stávající Národní strategie GRV (2011–2015),
- Mgr. Pavel Martinovský, Asociace učitelů dějepisu ČR,
- Mgr. Petra Skalická, vzdělávací program Varianty Člověk v tísní.

Účastníci se s panelisty téměř jednohlasně shodli na **nutnosti věnovat se ve školách výuce o globálních souvislostech**. Z diskuze vzešlo hned několik námětů, jimiž je potřeba se nadále zabývat. Důraz by měl být kladen na **lepší využití potenciálu průřezových témat a mezipředmětových vazeb**, které dnešní rámcové vzdělávací programy umožňují. Za podstatné bylo označeno **větší zapojení zástupců vedení škol a nezbytnost jejich účasti na akcích podobného charakteru**. Nelehkou se ukázala **dobrá orientace v rozmanité nabídce vzdělávacích materiálů a výběr těch opravdu kvalitních**. Úsilí škol by mělo směřovat k lepšímu **poznání „svého klienta“, tedy žáků, rodičů i široké veřejnosti**. Neméně důležité by mělo být **vzájemné sdílení**, a to jak mezi kolegy ve škole, tak napříč organizacemi a institucemi, které se vzdělávání věnují.

Perličky z panelové diskuze

*Proč učit o globálních souvislostech?*

„Bez globálních souvislostí se vlastně ani učit nedá. Ani v dějepisu, ani v občanské výchově. Díky globalizaci došlo ke zrychlení informačních toků, které mnoho změnilo – informace jsou snadno dostupné a levné a je jich hodně. My je musíme také umět zpracovat.“ (Aleš Dvořák)

„Otázkou je, jak učit. Úkolem učitele by mělo být dětem pomoci se zorientovat v dnešním světě. Součástí výuky by mělo být kritické myšlení. Děti by měly být vedeny k tomu, aby informace dokázaly selektovat. Není to pouze otázka dějepisu, občanské nauky a zeměpisu, ale i jiných předmětů. Je třeba dosáhnout toho, aby se otevřely pohledy učitelů a dětí směrem do světa a nezavíraly se jen tady v naší realitě v ČR. Je třeba víc se otevřít globálním problémům.“ (Zuzana Hlavičková)

„Já to vnímám tak, abychom se na globální souvislosti nedívali jen s negativním pohledem, aby to nebylo jen o problémech. Je třeba se dívat s optimismem dopředu. Ne pouze negativně. Je důležité přemýšlet sami od sebe, kde vlastně je to mé místo v dnešním světě a jaký mám vztah ke svému širšímu okolí, ke své zemi a ke světu obecně. K řešení otázek dnešního světa bychom měli přemýšlet, co máme dělat my všichni na světě.“ (Petra Skalická)

*Informací je hodně a my je musíme umět zpracovat. V čem tedy můžeme pomoci školám, jak bojovat s touto „přehlceností“?*

„Umět kriticky myslet. Monitorovat, rozhodovat, zvažovat možnosti a konat. Není to jen dovednost, ale postoj, jak přistupuji k informacím.“ (Petra Skalická)

„Role učitele se mění, pro studenty byl učitel kdysi jeden jediný zdroj informací. Dnes je informací tolik, že učitel v takové roli nemůže obstát. Role učitele se posunuje do role toho, kdo učí studenty, aby poznali, které informace jsou relevantní a které ne. Úkolem učitele je zaujmout tak, aby student informace zpracoval a vytvořil si vlastní názor. V dnešní době je velmi těžké v dané hodinové dotaci naučit studenty uvažovat o globálních souvislostech. To téma je široké a času je málo, pro většinu pedagogů je velmi obtížné vměstnat takové široké téma do vymezeného výukového prostoru. Nepostradatelnou pomůckou pedagoga je i pro učitele dobrá teoretická opora.“ (Alena Fabičovicová)

„Role učitele se časem mění, to je zřejmé. Učitel sám musí vědět, jak se studenty pracovat, jak jim informace předávat. Je určitá řada programů, které podporují školení učitelů, a to hlavně ze strany neziskových nevládních organizací. Mělo by to být však systémovým krokem ze strany státu pro vzdělávání učitelů. ARPOK a jiné nevládní organizace jsou velkou podporou tohoto školení pedagogů a jsme rádi, že se nabídka rozrůstá a vzdělaných a informovaných učitelů je stále víc a víc.“ (Zuzana Hlavičková)

„Naše školství jde v podstatě v protikladu s realitou. Ve škole je hodina češtiny, hodina matematiky, teď otevřete dveře budovy školy, vyjdete ven a tam nejsou ty hromádky, vy procházíte z jednoho předmětu do druhého, z jednoho prožitku do druhého. Nejlepší hodina je, podle mého kolegy, taková, po které se žák zeptá a odpoví mu třeba jiný žák. Z toho vyplývá, nemělo by se učit celý školní rok po předmětech, ale v tzv. projektech. Předměty by se měly spojit, dítě by si prošlo ne předměty, ale obory zájmu a na konci by zhodnotilo, co se naučilo.“ (Pavel Martinovský)

„Je třeba, aby učitel šel za hranice svého úzce vymezeného oboru (propojování předmětů, průřezová témata) a vnášel propojování předmětů do své výuky, aby to byl život a ne pouze úzce specializovaný obor.“ (Aleš Dvořák)

*Co mohou školy dělat? Jak můžeme učitele podpořit v jejich práci? Aby učení v souvislostech bylo efektivní, funkční a všichni byli spokojeni.*

„Využít potenciál průřezových témat. Průřezová témata nabízí možnost začlenění tématu průřezově mezi jednotlivými předměty. Případně je možnost z průřezového tématu vytvořit samostatný předmět.“ (Aleš Dvořák)

„Jsou dvě možnosti, jak si s tímhle poradit. Buď jsou učitelé, kteří umí všechno. Nebo se na škole domluvíte. Ideální stav je, pokud tomu propojování

fandí vedení školy. Je potřeba tým lidí, kteří jsou podobně naladěni a dokáží si pomoci a vyjít vstříc v propojování oborů a předmětů. Zabere to sice čas, ale výsledek za to stojí.“ (Pavel Martinovský)

„Školy by se neměly bát vykročit ze zajetých kolejí. Řada učitelů se drží zavedených postupů, žáci je očekávají, a bojí se přijít s něčím novým, protože neví, jaká bude reakce žáků. Existuje čím dál více škol, které využívají autonomie, která jim byla dána v rámci RVP. Co je důležité – společně sdílet věci. Stojí za zmínku i párová výuka. Učitel uspěje, pokud se naučí mnohem lépe znát své děti. Je tedy třeba znát svého „klienta“. Co potřebují dnešní děti k tomu, aby uspěly v dnešním světě? Dnešní škola dětem nedokáže nabídnout rozvoj těch dovedností a kompetencí, které by je bavily a které by považovaly za užitečné.“ (Petra Skalická)

„Na druhou stranu školy, které disponují novými materiály a nadšeným kolektivem, který chce inovovat vzdělávací programy, mohou přijít do střetu s rodiči, kteří chtějí, aby jejich děti byly vzdělávány zavedenými metodami a postupy. Zásadní problém je zainteresovat veřejnost, aby se zajímala o vzdělávání. Je proto potřeba pracovat s novináři, s veřejností, s rodiči.“ (Zuzana Hlavičková)

„Problém není v nedostatku možností ve vzdělávání učitelů, ale problém je v motivaci. Velmi často se setkávají se s nezájmem ze strany ředitelů. Čímž dochází k tomu, že nabídka vzdělávání nebývá plně využita. Je třeba spojit tuto možnost vzdělání s kariérním řádem pedagogů a jejich promítnutím do mzdy, což by motivaci představovat mohlo.“ (Aleš Dvořák)

„Učitelé mají potřebu sdílet, setkávat se a zkušenosti a znalosti si předávat.“ (Alena Fabičovicová)

„Rodiče, žáci a učitelé také nejsou tři různé světy, je to jeden svět. Je to o spolupráci.“ (Pavel Martinovský)

*Účastníků konference jsme se ptali, proč je důležité učit o globálních souvislostech.*

Svět se prolíná, není možné se separovat na jednom místě. Lidé by se tomu měli umět přizpůsobovat. Milada Zbořilová, *ZŠ a MŠ Újezd*

Jednak si myslím, že studentům to propojí jejich svět, ve kterém žijí, s tím, co je kolem. Vidí souvislosti ve věcech, které používají, v názorech, které mají, v hudbě, kterou poslouchají. Zároveň vnímám, že mohou být aktivnější. Kolikrát vnímám, že jsou taková „vyhořelí“. Vnímám, že cíl nás učitelů je povzbudit je, že i malá kapka má smysl. Filip Worm, *Gymnázium Jeseník*

Celý svět a náš skutečný život je o souvislostech, proto je nutné to ve škole dětem také vysvětlovat. Hana Vacková, *Gymnázium Olomouc-Hejčín*

Všichni jsme součástí nějakého velkého celku, to bychom měli pochopit a najít si svou zodpovědnost a postavit se k ní čelem. Jiří Vymětal, *ZŠ Nemilany – Olomouc*

Myslím si, že je potřeba učit se nejenom o globálních souvislostech, ale protože v životě všechno souvisí se vším, tak o všech souvislostech a o tom, jak já jako osobnost můžu přispět k rozvoji své komunity a potažmo celého světa. A že je potřeba si uvědomovat, co všechno ovlivňuje náš život a jak my ovlivňujeme

život ostatních, třeba svými postoji, svou prací... Zonna Bařinková, *Česká školní inspekce*

Odpolední blok byl věnován praktickým workshopům z dílen neziskových organizací, které jsou hlavními hráči na poli globálního rozvojového vzdělávání v ČR. Účastníci se věnovali humanitární pomoci, rozvojové spolupráci, odpovědnému cestovnímu ruchu či přemýšleli nad tím, jak poutavě učit o složitých tématech dnešního světa.

V průběhu dne byla k dispozici ukázka rozmanitých metodických materiálů k výuce globálních témat.

*„Myslím, že se nám podařilo v Olomouci vytvořit výjimečnou příležitost pro diskusi pedagogů s odborníky. Letošní konference byla první celodenní konferencí o globálním rozvojovém vzdělávání v Olomouci a rozhodně na ni chceme v příštích letech navázat. Nejen proto, že z diskuze vyplynula spousta otázek, ale také proto, že v Olomouci se doposud akce podobného typu nekonala a my si myslíme, že je to škoda, protože, jak se ukázalo, zájem a potenciál tu je,“* uvedla Lenka Pánková, organizátorka akce.

## STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST 2015

Ve dnech 19. až 21. června proběhl 37. ročník Celostátní přehlídky středoškolské odborné činnosti. Hostitelským městem tentokrát byla Praha a organizátorem se stala Vysoká škola ekonomická v Praze. Soutěžilo se opět v 18 oborech, účastnilo se 288 soutěžících.

Ústřední komise SOČ a předsedové jednotlivých porot se sešli stejně jako v minulých letech už ve středu, druhý den přijížděli porotci, kteří si mohli ještě tento den prohlédnout Lichtenštejnský palác na Kampě. Večer během společenského večera jsme si mohli popovídat si s kolegy a přivítat nové porotce.

Během pátku porotci ještě pročítali práce a připravovali si hodnocení. Práce prošly už okresními a krajskými koly. Letošní témata z historie převážně vycházela z české a moravské historie 20. století. Objevovaly se hlavně příběhy z 1. a 2. světové války. Někteří se zabývali vlastními rodokmeny.

V páteční podvečer se studenti a porotci setkali ve Vencovského aule v areálu VŠE na Žižkově, kde proběhlo slavnostní zahájení. Po zaznění naší hymny k nám promluvil prorektor VŠE Jakub Fischer. Poté vystoupili další zástupci, např. náměstek ministryně školství p. Fidrluc, za senát p. Jiří Mihola, za Akademii věd Jan Zima a další osobnosti – všichni přáli soutěžícím hodně štěstí.

Večer si studenti mohli ve třídách připravit prezentaci.

Sobotní den byl nejnáročnější jak pro porotce, tak pro studenty. Předsedou komise historie zůstal prof. PhDr. Jaroslav Vaculík, CSc, členové byli Mgr. Jiří Mihola Ph.D., PhDr. Jan Prostředník, Ph.D., Mgr. Jiří Mitáček, Ph.D. a Mgr. Ludmila Bursíková. Studenti si pěkně a zajímavě připravili prezentace. Každý z porotců měl možnost se ptát, popřípadě poradit, co by bylo dobré ještě s prací udělat.

Nejlépe byla hodnocena práce **Jiřího Klůce** - *Hudba je také zbraň* (osudy vojáků – muzikantů z Buzuluky). Tato práce si také odnesla Cenu ASUD.

Druhé místo získal **Martin Tlustoš** s prací *Soudruzi z Wermachtu aneb kamarádi partyzánů* a třetí **Vojtěch Slouka** – *Svatava, první česká královna. Vlivná osobnost v pozadí české politiky na přelomu 11. a 12. století*. Nerada bych zapoměla na Elišku Kunstovou, která se nadšeně přišla podívat na obhajoby.

Po ukončení obhajob jsme ještě z areálu školy neodcházeli, protože bylo možné v hlavní hale si prohlédnout postery ostatních oborů. Večer bylo možné se účastnit večerní procházky po Praze.

Nedělní dopolední program pro studenty i porotce byl velmi bohatý, každý si mohl vybrat podle svého zájmu. Po obědě se všichni ve slavnostním oděvu zase sešli ve Vencovského aule. Zvědavost byla na místě, neboť teprve zde se vyhlášovaly výsledky. Někteří byli překvapení, někteří zklamání, ale celková atmosféra byla prosycena myšlenkou, že vše mělo smysl a celý pobyt i setkání se zajímavými lidmi nezapadne.

Ráda bych na závěr nechtěla zapomenout poděkovat paní Miroslavě Fatkové, která je duší celé SOČ.

*Ludmila Bursíková*

## **XXVIII. ROČNÍK LETNÍ ŠKOLY HISTORIE**

Praha 1. - 5. července 2015

Rok se sešel s rokem a ve Velké aule FF UK na náměstí Jana Palacha se opět v první prázdninový den sešlo kolem stovky učitelů dějepisu. Ve dnech 1. až 5. července se zde konal už dvacátý osmý ročník Letní školy historie, který pořádá Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství při Pedagogické fakultě UK. Paní PhDr. Jana Kohnová, Ph.D., která je už řadu let garantkou LŠ. Při zahájení uvedla, že se jedná o nejdéle nepřetržitě trvající akci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, a připomněla jméno zakladatelky letní školy a své bývalé spolupracovnice paní PhDr. Marie Bezchlebové. V současné době se na přípravě LŠ jako další garantka podílí Mgr. Barbora Holubová a ještě řada dalších mladých pracovníků výše uvedeného ústavu. Díky všem měla letní škola nejen zajímavý program, ale i perfektně organizovaný průběh.

Program Letní školy historie nebyl zaměřen pouze k jednomu tématu jako v některých předchozích ročnících, ale vycházel z významných výročí letošního roku. Jen náplň prvního dne byla tematicky pestrá. K Husovu výročí se už vztahovala přednáška PhDr. MgA. Josefa Záruby-Pfeffermanna, Ph.D., o Zikmundově protihusitské ikonografii, která byla pro nás zajímavá nejen svým uměleckohistorickým zaměřením, ale i hodnocením osobnosti Zikmunda Lucemburského v širších historických souvislostech. Dalším přednášejícím byl doc. Jan Eichler, CSc., odborník na mezinárodní vztahy v současném světě. Stejně jako v loňském roce i letos jeho vystoupení vzbudilo rozporné reakce. Z diskuse vyplynulo, že některým přítomným se jeho přístup k problematice americko-ruských vztahů jeví jako jednostranně kritický vůči zahraniční politice USA a pomíjející velmocenské ambice současného Ruska. Odpolední přednáška Mgr. Jaroslava Svátka, Ph.D., pod názvem Pozdní křížové výpravy nás zavedla do zcela jiné doby, navodila klidnou atmosféru v publiku a všechny zaujala jasným vymezením pojmů a věcností. Součástí programu prvního dne byl také

didaktický blok, do něhož byla zařazena vystoupení kolegů učitelů, kteří se svými projekty uspěli v soutěži Labyrint světa. Pro mnohé z nás mohl být tento bod programu inspirací, jak tomu, co máme ve svých tematických plánech a přípravách, dát formu soutěžního projektu. V rámci didaktického bloku také vystoupila Mgr. Barbora Hlubová s krátkým příspěvkem na téma Filmová výchova jako nový vyučovací předmět a členka naší asociace Lada Boháčová ještě přidala informace o činnosti ASUD.

Čtvrtek 2. července byl věnován sedmdesátému výročí konce druhé světové války. Časový odstup téměř tři čtvrtě století od vzpomínané události už historikům umožňuje zabývat se její reflexí. Na toto téma postupně vystoupili čtyři přednášející. Prof. PhDr. Jiří Pešek, CSc., se věnoval reflexi konce druhé světové války v Německu, Mgr. Miroslav Michela, Ph.D., se zabýval stejným tématem ve vztahu k Maďarsku, PhDr. Josef Kašpar sledoval situaci v poválečné i současné Itálii a na závěr se na problematiku reflexe konce druhé světové války v japonské historiografii a společnosti zaměřil Mgr. David Labus, Ph.D. Konzistentní program druhého dne byl pro nás zajímavý nejen svým vysoce odborným obsahem, který obohatil naše znalosti o druhé světové válce i poválečném či současném dění, ale také tím, že jsme se setkali s historiky různých generací i jedním novinářem, který svými postřehy velmi vážné téma oživil.

Zaměření přednášek v pátek 3. července určilo Husovo výročí. Už ranní vycházka Prahou s paní doktorkou Havlovcovou vedla po místech spojených s působením M. Jana Husa a událostmi husitského hnutí. Hlavním bodem programu tohoto dne byla přednáška prof. PhDr. Petra Čorneje DrSc. na téma M. Jan Hus jako vysokoškolský učitel a rektor univerzity. Stejně jako přednášející předchozího dne přistoupil profesor Čornej k historickému výročí tak, aby rozšířil znalosti zkušených učitelů dějepisu a dal jim něco, co mohou dobře využít ve výuce. Zároveň nám jeho přednáška přinesla i hluboký zážitek z krásného řečnického projevu. Řadu nových poznatků jsme získali z teologicky a historicky pojaté přednášky doc. ThDr. Martina Wernische z Evangelické teologické fakulty UK, který sledoval Husův odkaz v evropské reformaci. Obsah vystoupení věnovaných přímo Husovu výročí doplnilo setkání s biologem a teologem Mgr. Markem Váchou, Ph.D. Jeho charismatická osobnost i jeho přístup k výkladu bible na všechny přítomné silně zapůsobily.

Sobotní program, který se vztahoval k nadcházejícímu výročí rozluštění chetitštiny, nám přiblížil osobnost Bedřicha Hrozného, jeho profesní kariéru i archeologické výzkumy v různých oblastech Předního východu. Opět jsme se tak setkali s odborníky, jež známe z předchozích letních škol, s Mgr. Šárkou Velhartickou, M. A., Ph. D., a prof. PhDr. Petrem Charvátém, DrSc., a nově jsme poznali PhDr. Janu Součkovou, DrSc., ředitelku Náprstkova muzea. Program čtvrtého dne ještě doplnila přednáška doc. PhDr. Ivy Ondřejové, CSc., o bydlení ve starověkém Řecku.

Od čtvrtka až do soboty program přednášek doplňovala nabídka vycházek Prahou vedených PhDr. Evou Havlovcovou. Ranní procházky směřovaly na Staré a Nové Město. Vpodvečer byl cílem vycházek Pražský hrad.



V neděli 5. července byly na programu exkurze. V úporném vedru, které se den ode dne stupňovalo, byla velmi příjemná a samozřejmě i poučná komentovaná návštěva výstavy Tajemné dálky, symbolismus v českých zemích, 1880-1914 v Anežském klášteře. Pro ty, kteří vytrvali v parném letním dnu až do odpoledne, byl odměnou pohled z výšky na závěr prohlídky ND.

Ve výroční den Husovy smrti 6. 7. probíhaly na několika místech v Praze Husovské slavnosti. Někteří účastníci LŠ se už ráno zařadili do průvodu, který vyšel od Rudolfiny a končil položením kytic u Husova pomníku na Staroměstském náměstí. Jiní přišli na přednášky a diskuse historiků a teologů v kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí nebo se zúčastnili slavnostní mše v Betlémské kapli. Uctění Husovy památky tak bylo opravdu slavnostním uzavřením bohatého programu letošního ročníku.

I letos jsme si jako obvykle udělali čas na přátelské setkání s kolegy a garantkami LŠ. V milé společnosti starých známých jsme si hezky popovídali a shodli se na tom, že obor naší aprobace je i naším koníčkem, kterému rádi věnujeme první dny prázdnin. Děkujeme paní doktorce Kohnové a její spolupracovnici magistře Holubové za to, co pro nás dělají, a už se těšíme, jak se začátkem příštích prázdnin opět sejdem na Letní škole historie.

*Lenka Dvořáková*

## **KAREL IV. – VÝZNAMNÁ OSOBNOST NAŠICH DĚJIN**

*Konference k nadcházejícímu 700. výročí narození českého krále a římského císaře v roce 2016. Spoluorganizoval NIDV s NPMK, Praha 7. října 2015*

Po úvodních slovech náměstka ředitelky NIDV Mgr. Aleše Frýdla a ředitelky NPMK JAK PhDr. Markéty Pánkové si účastníci konference vyslechli přednášku prof. PhDr. Lenky Bobkové, CSc. z FF UK.

Paní profesorka se věnovala hlavně procesu utváření Koruny království českého. Nejprve jsme si připomněli významné „šestkové“ roky významné pro rod Lucemburků (1296 – narození Jana Lucemburského, 1316 – narození Karla IV., 1346 – Karlova korunovace aj.). Následně přednášející široce rozvedla tvrzení, že Karel IV. nebyl božitelem toho, co bylo před ním, ale byl tvůrce a svým dílem na předky navazoval. Podrobněji byl posluchačům objasněn význam inkorporačních listin pro formování království. Rozdíly mezi lénem, přímou državou a říšskou zástavou uváděla paní profesorka i s konkrétními příklady, také svou přednášku oživila současnými fotografiemi míst, která mají zajímavou souvislost s vládou Lucemburků. Přednášející upozornila na přetrvávající „blud“ o sňatkové politice Karla IV. a požádala přítomné pedagogy, aby zdůrazňovali význam politických smluv při rozšiřování území, a tak utlumili šíření zmíněného „bludu“. Paní profesorka vyjádřila dále nesouhlas s tvrzením, že by vzájemný vztah Jana Lucemburského a Karla IV. byl kritický, poukázala na malý věkový rozdíl (muži stejné generace), na vzájemnou podporu v boji a při politických jednáních.

V diskuzi se účastníci konference ptali přednášející na vztah Karla IV.

k židovskému obyvatelstvu, na Zlatou bulu a výběr kurfiřtů. Zazněla i potřeba revidovat pojem historika Šusty o „králi cizinci“.

Na hlavní přednášku prof. Lenky Bobkové navázala Mgr. Zuzana Švastová z NPMK JAK. Zabývala se tématem Karla IV. ve fondu Pedagogické knihovny se zaměřením na dějepisné učebnice a čítanky. Ve srovnání s tématem Cyrila a Metoděje, ale i s tématem Jana Husa se jeví množství informací o českém králi jako nedostatečné. Přednášející se zaměřila zejména na učebnice konce 19. století a první poloviny 20. století. Zajímavý byl například pohled Fr. J. Kučery, který ve Stručném dějepis a zeměpisu Moravy pro národní školy z roku 1862 nepíše o Karlu IV. přímo, ale zmiňuje se o něm pouze jako o bratru Jana Jindřicha. V několika učebnicích autoři nezapomněli uvést oblíbenou Karlovu činnost při audiencích - vyřezávání ze dřeva. Také se ve starších pracích opakovaly zprávy o úspěšném vyhánění lapků z naší země. Učebnice Gindelyho, Hořčičky a Nešpora se shodují v důrazu chybné rozhodnutí Karla IV. rozdělit říši mezi své potomky. Za velmi kvalitní práci považovala přednášející učebnici Eduarda Štorcha z roku 1935 Dějepis pro měšťánské školy, kde lze např. najít i plán Prahy z Karlovy doby, obrázky a popisy oblečení studentů i profesorů univerzity, úkoly pro samostatnou práci žáků, odkazy na doporučenou četbu k probíranému tématu. Úsměv posluchačů konference vyvolala závěrečná poznámka o Karlově imperialistické politice, kterou zmiňuje učební text z roku 1928 určený pro opakování k maturitě.

Předseda Asociace učitelů dějepisu Mgr. Pavel Martinovský se ve svém příspěvku soustředil na současnou výuku o Karlu IV. Uvedl mnoho příkladů, jak v globálních souvislostech přiblížit osobnost panovníka žákům základních škol. Mgr. Martinovský nabídl přítomným pedagogům konkrétní náměty, jak využít téma např. v matematice (výstavba Nového Města), v přírodopise (pěstování vinné révy) aj. Dále se společně s účastníky konference se zamýšlel nad časovými i metodickými možnostmi učitele, nad vyvážeností faktografických znalostí a citovým prožitkem žáka.

Využitím metody hraní rolí a skupinové práce se zabývala ve svém vystoupení Mgr. & MgA. Iva Vachková z Gymnázia J.A. Komenského v Novém Strašecí. Velmi podrobně jsme byli seznámeni s výukovou lekcí pro druhý ročník gymnázia, kdy žáci pracují s odborným textem. Nejprve úryvky ze životopisu Karla IV. časově správně zařazují, následně text interpretují. Lekce vygraduje dramatickou technikou „Horké křeslo“, při které se studenti ptají pedagoga na dílo Vita Caroli. Na závěr vyučovací hodiny proběhne diskuse. Ve druhé ukázce výukové lekce se přednášející zaměřila na interpretaci obrazového materiálu. Jednalo se o vyobrazení krále Zikmunda při korunovaci uherským králem. Cílem práce studentů bylo vytvoření živého obrazu a reflexe díla. Výukové lekce vycházely ze studií a přednášek prof. Bobkové.

Na závěr konference získali přítomní informaci o putovní výstavě, kterou připravilo NPMK JAK. Mgr. Magdaléna Šustová představila krátce obsah jednotlivých panelů výstavy a zdůraznila význam práce muzea pro uchování českého kulturního dědictví.

*Kateřina Dražanová*

## SLAVNOSTNÍ UKONČENÍ ROKU MISTRA JANA HUSA

V úterý 24. listopadu proběhlo na pozvání předsedy Senátu Parlamentu ČR Milana Štěcha a ředitelky Národního pedagogického muzea a knihovny Jana Amose Komenského Markéty Pánkové v Hlavním sále Valdštejnského paláce slavnostní ukončení oslav výročí Husova upálení v Kostnici a zároveň byla otevřena výstava Mistr Jan Hus očima autorů učebnic a populárně naučné literatury z fondu Pedagogické knihovny J. A. Komenského.

U řečnického pultu se vystříдалo osm řečníků.

Milan Štěch připomněl trojici oslavných roků, 2013 – výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje, letos výročí upálení Mistra Jana Husa a příští rok výročí narození Karla IV. I když nejde tato výročí nějak porovnávat, zvláště když letošní výročí je výročím smutným. Dále připomněl, čeho bychom si u Husa, osoby evropského formátu, měli vážit, je to hlavně fakt, že když byl v právu, nebál se kritizovat autoritu; jeho osud nám ukazuje, že potlačování kritiky vede ke špatným koncům.

Jako druhý vystoupil Jeho Eminence, Dominik kardinál Duka OP, arcibiskup pražský, metropolita a primas český. Vyzdvihl osobní statečnost Husovu a řekl zajímavou myšlenku, že jeho hranice svítí doposud jako jisté zranění, které neseme v srdcích naší historií. Na závěr poznamenal, že v dnešní době existují dvě aktivity, jedna se snaží vrátit na Staroměstské náměstí morový sloup, druhá nad portál Týnského chrámu kalich.

Tomáš Butta, patriarcha Církve československé husitské, pojmenoval Husa jako světce s kacířskou čepicí. Upozornil na několik paradoxů z Husova života: byl učitelem, ale nemohl učit; byl kazatelem, ale nemohl kázat; prohlašoval se za Kristova služebníka, ale byl zbaven kněžství; usiloval o nápravu, leč byl odsouzen reformním koncilem.

Daniel Ženatý, synodní senior Československé církve evangelické, řekl, že Husův příběh nás vzrušuje, čeří klidné hladiny, možná i odpozuje, ale rozhodně není nudný. Zdůraznil, že Hus věřil, že Kristus je pravda. Tedy je správně žít podle Něho, jednat, myslet a rozhodovat se. Kristem vše měřil. Zdůraznil že Hus před koncilem nebyl suverén. naopak, pokorně volal: sdělte mi vyšší pravdu! Na závěr přirovnal Husův osud k osudu novodobých mučedníků, Milady Horákové, Josefa Toufara. Ti všichni vystoupili proti těm, kteří zesměšňují pravdu a lásku.

Jako pátý k mikrofonu a k řečnickému pultíku přistoupil Martin Kovář, prorektor pro vnější vztahy Univerzity Karlovy v Praze. Zdůraznil, že Hus patří především k univerzitě, kde byl studentem, profesorem, děkanem a rektorem.

Jiří Drahoš, předseda Akademie věd ČR, pravil, že Husova výzva k pevnosti v mravních a morálních hodnotách je platná i do dnešních dní.

Poslední dvě vystoupení patřila historikům.

Nejprve k řečnickému pultíku přišel Jaroslav Šebek. Historik, který přednáší na Masarykově univerzitě v Brně, připomněl Husovu rozporuplnost, která se odráží v jeho interpretaci. Ve svém se věnoval druhému životu Mistra Jana, jak jsme ho chápali ve 20. století; zásadní změnu náhledu přinesla

republika, Husova problematika vyvrcholila sporem s Vatikánem. Dá se říci, že do Husova druhého života významně vstoupil Druhý vatikánský koncil. Není obecně příliš známo, jak důležitou roli sehrál český arcibiskup kardinál Beran, který sám žijící ve vyhnanství, mohl nastínit téma (nejen) náboženské svobody, jejímž nositelem byl právě Hus. Koncil přináší zlom v náhledu na Husa. Je důležité, aby se objektivně hodnotilo jak jeho dílo, tak jeho život. Historik připomněl polského kolegu Stefana Swiezawského, blízkého přítele a spolupracovníka papeže Jana Pavla II. Tudy se táhne nit k odborné husovské konferenci ve Vatikánu v roce 1999. Ve vatikánské snaze pochopení a uchopení Husa navázal i současný papež František.

Na závěr dostal slovo historik František Šmahel. Nejprve shrnul uplynulý rok a ocenil jednotlivé aktivity. Historickou část příspěvku začal zeširoka uchopením pojmů tolerance a míru – pokud selžou, nastupují zbraně. Posléze přešel k samotnému Mistru Janovi. Hus pro nás zůstává živou historií. V řadě zemí od Moskvy po Ženevu probíhají různé akce, které si výročí připomínají. Známe však Husa? Na rozdíl od Shakespeara, Petrarky a dalších se Hus nečte. Proč? Je to obížné! Zatímco díla mnohých středověkých a raně novověkých autorů byla přeložena, respektive převedena do moderního jazyka, Husa jsme nepřeložili. František Šmahel se domnívá, že je to chyba, protože Hus by proti tomu nic neměl. Naopak, doporučil by převod – ať mu rozumíme! O tom byla i jeho reforma pravopisu.

Na závěr František Šmahel shrnul dnešní program: **Hus je velkou osobností malého národa**. Jako statečná oběť vyčnívá nad dějinami a radí se po bok dalších osobností, jakými byli Karel IV., Jan Žižka, František Palacký, Karel Havlíček Borovský, nebo Václav Havel.

## DYSTOPIE

Seminář v Dox centru pořádaný ve spolupráci s ÚSTRem  
dne 4. prosince 2015

dystopie – *nesprávné uložení, chybná poloha orgánu – med.*

dystopie – *též antiutopie, myšlenka fiktivní společnosti, která se vyvinula špatným směrem, má zásadní nedostatky...*

dystopie – *pesimistický obraz společnosti, opak utopie*

Otázky, jak použít, či lépe využít problematiku dystopie ve výuce dějepisu, popřípadě jiných společenskovědních oborech, pojal Jaroslav Pinkas jak jinak než historicky. Na krátké ukázce z Bergmanova filmu *Sedmá pečeť* ukázal typickou středověkou dystopii, která přešla barokem do nové doby – dvojí pojetí světa, světa tohoto a světa pekla, neboli světa dobra a zla, světa existence a konce světa. Poukázal na základ myšlenky v Bibli, kde také existuje hrozba – *ztráta řádu a apokalypsa*. V dnešní době se hovoří o *zániku světa*.

Od doby, kdy hrozil válečný konflikt za pomoci jaderných zbraní se *apokalyptické vize* objevily nejen v ústech politiků a vojáků, ale zároveň i jako filmové ztvárnění budoucnosti. Což přednášející na několika konkrétních

ukázkách doložil: film Meyer: *Den poté* (1983), Lopušanskij: *Dopisy mrtvého muže* (1986).

Toto téma je neustále pro autory nosné, i když se s apokalypsou vypořádá každý po svém, např. ve filmu režiséra Kosinského: *Nevědomí – Oblivion* (2013) je apokalypsa krásná. V *Knize přežití* bratrů Hughesových je apokalypsa provázána nejen s biblickým tématem, ale s Biblií samotnou – a je poměrně děsivá. Podobně jako v Blomkampově *Elysiu* – zde se člověk stává součástí kontrolovaného ghetta.

Hororový svět přinesl už *Úsvit mrtvých* (Romero 1978), který přinesl v roce 2004 nové zpracování. Dystopickému světu (ne)mrtvých se daří, podle komiksu *Živí mrtví* vznikl dokonce seriál (*Walking Dead*, 2010). Co z toho vše vyplývá – dystopický svět, negativní krajina, svět mrtvých v dnešní době zažívá jakousi renesanci, točí se neustále nové filmy, neboť o ně je zájem.

Dalším bodem problematiky dystopie v současném filmovém pojetí je otázka *manipulace*. Tato otázka se vynořila pravděpodobně s dílem *Matrix* (Wachovští 1999). Tenkrát zazněly otázky typu – Kdo je Neo? Mesias? Výzva? A co krajina se zničenými mrakodrapy? To je typická dystopická krajina budoucnosti!

Jinou otázkou je, komu budoucnost bude sloužit? Lidem? Robotům – strojům? To souvisí s problematikou *ztráty identity* – které započal nejspíš Lucas s *THX 1138* v roce 1971 a motiv uniformní společnosti budoucnosti se soustavně opakuje. I když studený a přetechnizovaný svět se objevil již v roce 1927 – Lang: *Metropolis*. Zajímavý pohled nabízí již jednou zmiňované *Elysium* – když je úžasný svět ve vesmíru ohrožen, žoldák žijící na zemi zmáčkne spoušť a problém vyřeší. To zamená, že tento (náš) svět je výrazně horší než druhý – vysněný jen pro vybranou společnost. Je jasně rozděleno, kdo vydává rozkazy, kdo je plní. Což je nesmírně zrádné například v problematice migrantů a běženců. Jak ostatně ukázal film *District 9* (opět Blomkamp, 2009), úředník Wikus v podstatě dává návod, jak s „nezvanými“ hosty pracovat.

A jen tak mimochodem, jeden *kreveťák* z filmu *District 9* odletí. J. Pinksas má ve zvyku na závěr nadnést několik otázek do řad posluchačů. Ne jinak tomu bylo i tentokrát. Otázkou je, co vzkáže na svou planetu? S čím se tam vrátí? Jak nás, jako lidstvo uvidí? Jak jsme se k němu (k nim) chovali? To je úžasná dystopie, téma na diskuzi se žáky, jak nás *kreveťák* může vidět? a) Ubytovali jsme je a postarali se o ně (bez nás by v podstatě na bezvládné lodi vymřeli); b) chovali jsme se k nim ošklivě, negativně? Co asi upřednostní? Do filmu lze problematiku současného světa. A řeší ji dystopie?

Michal Kučerák, kurátor z DOXu, předvedl v prezentaci aktivitu, které místní kurátoři realizují se žáky. Jednou z aktivit je problematika reality. Co může být pro žáka realita? Například film. S filmem poměřujeme naše životní kroky. A co když do této reality vstoupí počítač?

V další aktivitě se ptá, kdo je to kurátor? Je něco jako DJ. Úkolem *dýdžeje* je vytvořit *remix*. A tak to dělají i kurátoři. Vytváří *remix* z děl – výstavu. Akorát kurátor výstavy nekomunikuje hudbou, ale uměním. Vybírá obrazy, které vystaví.

## OBRAZ VS. VŮDCE

Seminář Fresh Eye, 15. prosince 2015

V zajímavém industriálním prostředí přednáškového sálu Fresh Eye jako první vystoupil **Micheal Romancov** z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy s příspěvkem *Putin – Titán, nebo Titan(ic)?*

Přednášející nejprve vysvětlil název příspěvku. V Titanicu vidí symbol mohutného a nepotopitelného, který však skončil průšvihem. A takový je osud Vladimíra Vladimíroviče Putina.

Pro Rusy je Putin po dlouhé době osobou, která splňuje jejich nároky a je skutečnou hlavou státu. Vladimír Vladimírovič dobře vypadá a mluví správně rusky. Což je nesmírně důležité – jen pro srovnání:

Vladimíra Iljiče si již nikdo nepamatuje, navíc zemřel brzy.

Josif Vissarionovič Stalin měl těžký přízvuk, příliš často nevystupoval a nebylo mu rozumět.

Nikitovi Sergejeviči Chruščovovi koukala sláma z bot, neuměl se chovat, například v OSN mlátil do řečnického pultíku pěstí.

Leonid Iljič Brežněv byl z počátku dobrý, ale s věkem se vše horšilo.

Jurij Vladimirovič Andropov byl dobrý, ale zemřel velice brzy.

Nástupce Konstantin Ustinovič Černěnko byl stařec.

Michail Sergejevič Gorbačov nepůsobil na Rusy dobře – měl přízvuk z jihu, jeho „r“ (pro mladší ročníky – znak pro ruské „g“ – pozn. PM) znělo jako „h“, navíc rozpustil Svaz!

Boris Jelcin byl ožrala.

Ale Putin, je zdatný, atraktivní, mluví spisovně a *krásně*, neboli to, co chce slyšet národ. Chce, aby si svět vážil Rusů, připomíná život v SSSR, který se může zdát strašný, ale byl také *slavný*. Sám Putin je přesvědčen (a o tom přesvědčil i Rusko), že zvednul zemi z kolen. Portál <http://sputniknews.com/> však Putina označil jako *vrchního velitele* a zároveň *osamělého vůdce*, čímž nám tak trochu vychází jako Stalin. Putin hraje hokej, potápí se, mj. našel během potápění 3000 let starou amforu, letěl na rogalu. Zároveň se ví, že je ve svých 64 letech miliardář, nebodí se nikoho a ničeho.

Jeho osobní život prošel proměnou, ale není šokující. Nejprve během své kariéry ukazoval manželku, ale ta postupně mizela. Nyní žije oficiálně bez manželky. Sám, aby se naplno mohl věnovat Rusku. Což není úplně pravda, na tiskové konferenci v prosinci 2013 se přiznal k velké lásce, Alině Kabajeové (dvaatřicetileté současné ruské političce, bývalé moderní gymnastce, olympijské vítězce). V utajení si Putin také drží své dcery, jedna z nich pravděpodobně studuje v Nizozemsku, druhá v Jižní Koreji.

Zajímavé ztvárnění Putina naleznete na stránkách umělce Andreje Budaeva <http://www.budaev.ru/>.

Jako druhý si k řečnickému stolu sedl **Roman Máca**, mediální analytik a bloger, který se zamyslel nad *Mediálním obrazem Miloše Zemana v ruských médiích*.

Roman Máca publikuje na <http://neovlivni.cz/>, <http://maca.blog.idnes.cz/>, pro svůj příspěvek čerpal ze serverů: <https://www.yandex.ru/> (kde se mj. nachází pravidelná rubrika Новости в Чехии), <http://www.vesti.ru/> a <http://www.kommersant.ru/> (zde je Zeman označen za hrdinu).

Můžeme říci, že o zemanovi se v Rusku ví hodně, když například pronesl řeč v kulturním domě v Kadani (na severu Čech), hned se na ruských zpravodajských serverech objevila o události informace. Otázkou je, zda na něm někdo „visí“, nebo to je účelové, nebo snad na zakázku?

Na stranu druhou Zeman umí rusky a ospravedlňuje Putinovu politiku. Což dokazuje například jeho preference ruské restaurace během oslav narozenin v USA, kam přiletěl na Valné shromáždění OSN (viz <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/prezident-zeman-oslavil-71-narozneniny-v-ruske-restauraci-v-u/r~d821bc10668711e5a80c0025900fea04/> - pozn. PM). V Rusku dochází k poměrně jednoduchému schématu: Zeman je prezident Čechů, tady takoví jako on jsou i Češi. Tím pádem jako Češi máme v Rusku popularitu, neboť mluvíme stejně jako Zeman. Dalším proruským gestem bylo, když ukrajinského premiéra Arsenije Jaceňuka nazval *premiérem války*. Zeman tak v ruských médiích vychází jako bojovník za pravdu/ nezávislý politik/ člověk, jenž není loutkou USA/ naopak se staví proti „zlé“ Americe/ hájí „dobro“ Rusko/ jeho názory jsou objektivní, nezávislé a pravdivé.

Jinou otázkou je, zda tomu všemu věří Rusové? Ano, oficiální ruská média mají velkou sledovanost.

Závěrečné slovo pařilo genderové analytičce **Jitce Hausenblasové** z Gender Studies, o.p.s. Jmenovaná měla pohovořit o *ženách v rolích politických vůdkyní*.

Přednášející si vzala jako příklady političky Angelu Merkelovou a Hillary Clintonovou. Ukázala na nich zásadní problém, že se o obou píše a hovoří jako o ženách a teprve až potom o političkách. V čemž jsem ale jako muž neviděl problém – pozn. PM.

Záznamy ze seminářů Fresh Eye můžete zhlédnout na stránkách v sekci Video, viz: <http://fresh-eye.cz/>

## DOKUMENTY

### ZPRÁVA O ČINNOSTI ASUD ZA ROK 2014

*Zpráva obsahuje přehled činnosti výboru ASUD a členů asociace od ledna do prosince roku 2014, tj. druhé funkční období výboru zvoleného na valné hromadě 20. dubna 2013. Úvod zprávy tvoří informace o členech, činnosti výboru v průběhu roku 2014, následuje přehled plnění úkolů asociace podle jejích stanov formulovaných ve čtyřech hlavních okruzích činnosti, jimiž jsou vzdělávání, výměna zkušeností a publikační činnost, zastupování zájmu výuky dějepisu směrem k úředním a řídicím institucím a dalším organizacím působícím v této oblasti a konečně působení směrem k zahraničí.*

## Úvod

V průběhu roku 2014 výbor v pracoval ve stejném složení jako v roce 2013 (předseda Pavel Martinovský, jednatelka Ludmila Bursíková, pokladník Kateřina Dražanová, dále Jan Kvirenc, Libor Šmejda, Eva Zajícová, Martina Kalčíková a Martina Boldišová-Jurčeková). Pravidelné schůzky se konaly v sídle asociace ve Vratislavově ulici jednou měsíčně a jejich náplní bylo pokračování v činnostech vymezených předchozími zprávami. Mimořádné schůzky a jednání byly spojeny s organizováním seminářů, exkurzí, soutěží a přípravou metodických materiálů. Konkrétní činnosti jeho jednotlivých členů jsou uvedeny v dalších částech zprávy. Kromě běžné agendy se výbor věnoval přípravě a organizaci vzdělávacích akcí, kontakty s organizátory dalších akcí, MŠMT, fakultami a historiky, sborníku pro členy a kontaktům se zahraničními kolegy i asociacemi apod. Členové výboru se účastnili řady akcí pořádaných jinými organizátory.

Pokud se týká členstva, počet členů vzrostl o 5 členů, aktuální stav k 31. prosinci 2014 byl 214 členů. Jediné, co kazí radost členům výboru, je fakt, že ne všichni členové dodržují platební kázeň členských příspěvků.

Provozní náklady a honoráře pro lektory umožňují uhradit především účastnické poplatky ze seminářů. V roce 2014 jsme obdrželi dotaci z MŠMT určenou na publikační činnost – informačních listů a metodického sborníku *První světová válka*. Nicméně i nadále dochází k finanční ztrátě, jak je obsaženo ve finanční zprávě ekonomky (v příloze Zprávy o činnosti). Podvojně účetnictví je vedeno v elektronické podobě v peněžním deníku a dále je vedena kniha faktur a pohledávek. Účetnictví spravuje i nadále paní Marcela Míková.

Celkově lze říci, že při vzrůstajících požadavcích na běžnou školní práci u většiny členů výboru to vše bylo poměrně náročné, neboť oproti jiným profesním asociacím nemáme žádnou administrativní sílu, všichni členové výboru se v první řadě věnují svému učitelskému zaměstnání a činnost ve výboru ASUD chápou jako koníčka.

Adresa ASUD je i nadále Vratislavova 13 na Praze 2 – PSČ 128 00, internetové stránky [www.asud.cz](http://www.asud.cz) a e-mailové adresa: [asudcr@seznam.cz](mailto:asudcr@seznam.cz).

## PLNĚNÍ HLAVNÍCH ÚKOLŮ ASUD

### 1/ Přispívat k prohloubení odborného vzdělání členů

Vzhledem k velmi omezené a často i finančně velmi náročné nabídce odborného vzdělávání ze strany profesionálních institucí nebo firem, přispívá ASUD svým členům zejména zařazováním témat pro obohacení výuky - v rámci akreditovaného cyklu Vývoj české státnosti (č.j. MSMT-2111/2013-201-8 ze dne 11.1.2013) na seminářích v dubnu a v listopadu 2014.

V letech 2013 a 2014 byla ASUD partnerem projektu *Dotkni se 20. století!*, který připravilo Národní muzeum.

Během jarního XXXV. semináře (který se konal 12. dubna) jsme nejprve přivítali PhDr. Helenu Noskovou, CSc. z Ústavu soudobých dějin AV ČR, která pohovořila o Národnostních a etnických menšinách na území Československa po roce 1945. Jako druhý vystoupil prof. PhDr. Martin Wihoda, Ph.D. z Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, který představil První česká království. Po



přednáškách mohli účastníci zhlédnout komentovanou prohlídku výstavy Aféry, zaměřené na mediální a historické obrazy osobností první republiky, umístěnou v prostorách Národního muzea. Pro účastníky byly zajištěny knižní publikace věnované Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského.

Podzimní XXXVI. seminář (konaný 8. listopadu) proběhl poněkud v jiném scénáři. Začali jsme tradiční přednáškou - PhDr. Bohdan Zilynskyj, Ph.D. z Katedry ruských a východoevropských studií Univerzity Karlovy se zamyslel nad tématy z ukrajinských dějin, která jsou vhodná do výuky, nebo naopak, u kterých bychom raději měli postupovat opatrně. Zároveň pohovořil o současném vývoji ve východní Evropě. Reagovali jsme tak na zvyšující se podíl ukrajinských studentů v českých školách. Po přednášce přišel do sálu H Národního muzea Prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc., aby si s vyučujícími popovídal o českém a československém 20. století. Tradiční exkurzi jsme nahradili vystoupením Mgr. Vladimíra Kojana z Gymnázia J. V. Jirsíka v Českých Budějovicích, nositele medaile MŠMT, který se představil jako autor a realizátor Komenského formy výuky apodemií, pohovořil o svých projektech a zároveň představil projekt Soužití Čechů a Němců ve 40. letech 20. stol. Vzhledem k datu semináře proběhl v sále krátký workshop, během kterého si vyučující navzájem sdělili, jak učí a co učí o bitvě na Bílé hoře. Byla odmítnuta myšlenka bitvy jako prohry. Po skončení semináře se pětičlenná delegace vydala tramvají na Bílou horu, kde položila u mohyly symbolickou květinu s věnováním „Naším hrdinům“. Účastníci semináře obdrželi výukové materiály ze Židovského muzea v Praze.

Exkurze. I v roce 2014 byly uspořádány dvě historické exkurze, které připravily Ludmila Bursíková a Lenka Dvořáková. 26. exkurze v červnu zavedla účastníky na Jičínsko. Při 27. říjnové exkurzi zavítali účastníci do Posázaví.

2/ Napomáhat výměně zkušenosti mezi učiteli, šíření dobrých nápadů a informací o možnostech různých aktivit - publikační činnosti, přípravou metodických materiálů.

V roce 2014 jsme připravili dva Informační listy - č. 41 a 42, vydané díky finanční podpoře MŠMT. Kromě materiálů, jako jsou dokumenty, informace o činnosti ASUD, korespondenci, účast na akcích MŠMT apod., informace o literatuře, pomůckách, o mezinárodní spolupráci aj., jsme v nich zveřejnili řadu příspěvků našich členů o zkušenostech z výuky a také i mimořádně významné články nebo referáty týkající se současné problematiky našeho školství. Za články a informace je třeba poděkovat několika členům, kteří přispěli bez nároku na honorář.

Ze stejného dotačního programu vznikla i didakticko-metodická příručka První světová válka, která se svou náplní věnovala i událostem před válkou a po válce. Svými nápady přispěli nejen členové ASUD.

3/ Napomáhat prosazování kvalitní výuky dějepisu ve vztahu k institucím a úřadům, které mají pro ni zajišťovat dobré podmínky

- Pokračování činnosti řady členů ASUD při přípravě, organizaci a hodnocení několika celostátních nebo mezinárodních aktivit – např. L. Bursíková zasedla v porotě Středoškolské odborné činnosti; již po dvanácté udělila vybrané práci Cenu ASUD - diplom, knižní a finanční odměnu.

- Pokračovala pravidelná účast na schůzích výboru SH. ASUD zastupuje L. Boháčová.
- Žádost o grant MŠMT. Na jaře roku 2014 jsme podali žádost o dotaci MŠMT z Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014. Žádost byla schválena a ASUD program naplnil vydáním Informačních listů a sborníku (viz výše).
- V rámci partnerské smlouvy s Národním muzeem byl dokončen projekt *Dotkni se 20. století!*, ASUD obdržela od Muzea poděkování.
- Předseda ASUD pokračoval v činnosti odborné skupiny pro podporu oboru *Dějepis Národního ústavu pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NUV)*.
- Výbor ASUD přijal nabídku Národní knihovny archivovat stránky ASUD za účelem *zařazení do reprezentativního vzorku českého webu s cílem jejich dlouhodobého uchování pro budoucí historické a výzkumné účely*.
- Členové ASUD opět podřili svou účastí pokračování Letní školy historie Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.
- Členové ASUD se účastnili několika konferencí a seminářů, ze kterých ostatním členům přinesli nové poznatky. Jednalo se například o konference a semináře: konference NFA v pražském kině Ponrepo, *Okupací nezlomení* k výročí 15. března v Senátu Parlamentu ČR, workshopů Centra současného umění DOX (např. *Mapování společenských stereotypů*).
- Členové ASUD podpořili vznik Asociace učitelů občanské výchovy a společenských věd, z.s.
- Členové výboru podepsali v květnu za ASUD memorandum *Proti ztrátě paměti 2014*, které zveřejnil portál Jeden svět na školách.
- M. Jurčková-Boldišová a M. Kalčíková se účastnily projektu Centropa v Židovském muzeu.
- Pokračovala spolupráce s organizacemi: Národní muzeum, Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. komenského, PANT, Člověk v tísní, ÚSD AV, ÚSTR, SDaP, Společnost bratří Čapků, Památník Lidice a Památník Terežín, Židovské muzeum v Praze, Magni, Archeologie zla, Antikomplex, Český svaz bojovníků za svobodu, ANLET, Centrum občanského vzdělávání, EDUin, NIDV a NÚV, s univerzitami v Praze, Ústí nad Labem a v Ostravě.

4/ Zastupovat české učitele dějepisu v mezinárodní spolupráci

*O spolupráci se zahraničím pojednává zpráva E. Zajícové:*

21. výroční konference Euroclio, která se se konala na přelomu dubna a května v makedonském Ohridu, se účastnila členka ASUD H. Štajglová, o konferenci přinesla zprávu v IL 41.

V roce 2014 proběhlo hlasování v Euroclio. Zástupkyně ASUD v Euroclio E. Zajícová se účastnila voleb výboru organizace. Volby proběhly poprvé elektronicky.

V rámci spolupráce s organizací CENTROPA navštívila M. Kalčíková v rámci letní akademie Záhřeb, o cestě též přinesla zprávu v IL.

E. Zajícová připravoval mezinárodní projekt s Euroclio – týkal se střední Evropy a konce 20. století. Z finančních důvodů však práce na projektu Euroclio ukončilo.

V listopadu se K. Dražanová a P. Martinovský setkali se zástupci běloruských škol, aby zahraničním hostům představili, jak se vyučuje dějepis v Česku. Akci připravila organizace Asociace pro mezinárodní otázky (AMO). V rámci projektu navštívil v prosinci P. Martinovský Bělorusko, kde spolu s J. Jarníkovou z NÚV na třech seminářích představili, jak v českém prostředí proběhla školská reforma. Zároveň předseda ASUD naznačil běloruským vyučujícím, jaké metody výuky se dnes využívají v Evropské unii. O cestě též přinesly zprávu IL.

*Zpráva byla projednána a schválena členy výboru 13. března 2015.*

*Zprávu přijala a odouhlasila valná hromada dne 11. dubna 2015.*

## ÚČASTI ČESKÝCH ŽÁKŮ NA PIETNÍCH AKCÍCH

*Pozn. O aktivitách pana Palatajkova jsme informovali mj. v IL 37. Dále se o nich můžete dočíst i na <http://www.zasvobodu.cz/news/vznikne-narodni-kronika/>.*

*Vedlesnahy o vytvoření Národní kroniky věnuje mnoho času a energie pan Palatajkov také snaze přivést české žáky na pietní akce. V letošním roce úzce spolupracoval s Památkem terezín. Od výboru požadoval oficiální stanovisko. K dané problematice zaslal výbor ASUD panu Palatajkovi tento oficiální dopis.*

Věc: Jednání s Nikolajem Palatajkovem (Palatajkov spol s r.o.) o možnosti podpory účasti českých žáků na pietních akcích

Vznesený problém: **čeští žáci se obecně neúčastní pietních akcí**; z toho lze vyvozovat nezáměr o české dějiny, o národní hrdiny, jejich odkaz atd.

Záměr pana Palatajkova: cestou „odspodu“ – tedy přes české učitele přivést žáky na místa pietních akcí, na akce samotné; kraje by zdarma dodaly autobusy.

Argumenty ASUD k plánovanému záměru:

a) v dnešní době nelze narušovat RVP „odspodu“ – tyto akce nejsou součástí RVP, a proto záleží na individuálním přístupu jednotlivých vyučujících / škol k problematice. Ovšem pozor, pokud si akci školy dají do svého ŠVP, stane se akce součástí školní výuky, tudíž ji škola bude muset po všech stránkách zajišťovat!

b) Akce se ve velké míře konají o víkendů – nastává několik potíží, např. otázka právní – pokud cestu připraví škola, jedná se o školní akci – kdo zaplatí dohled na akci? Budou žáci pietní akce chápat jako dobrovolnou, když ji organizuje škola?

c) Atraktivita akcí pro žáky: žijeme v jiné době, je těžké si představit, že by dnešní žáci podstoupili dobrovolně dlouhou cestu autobusem na místo, kde by hodinu stáli a poslouchali projevy, leckdy pronášené jazykem, kterému nerozumí, potom by zase jeli zpět.

Navrhovaná řešení:

- a) Do akce zapojit jiné subjekty: ČSBS, ANLET, DDM apod.
- b) Zatraktivnit akce – pomocí přehlídek, ukázek bojové techniky aj. doprovodného programu; připravit soutěž pro účastníky apod.
- c) Zapojit celé rodiny – připravit rodinné programy.

Poznámka: Přesto **nelze plošně říci, že se čeští žáci neúčastní pietních akcí**. Naopak, na řadě škol mají projekty, vyučující s nimi cestují po místech spjatých s národní minulostí, pečují o daná místa, účastní se místních pietních akcí. Potíž je v tom, že o takovýchto akcích se ne vždy v médiích píše, nebo se o nich nedělají reportáže. Raději mnozí poukážou na skutečnost, že něco není v pořádku.

Závěr výboru ASUD:

ASUD podporuje dobrou myšlenku pana Palatajkova, určitě bychom na naši minulost, na naše hrdiny neměli zapomenout. Nicméně forma a způsoby, jak daného stavu dosáhnout, by se měl stát tématem širší diskuze. Určitě není v silách ASUD podobné akce organizovat – do případného projektu by zákonitě mělo vstoupit několik subjektů, měla by tu být podpora z MŠMT a dalších státních organizací.

## AGORA

### OHLASY ÚČASTNÍKŮ JARNÍHO SEMINÁŘE ASUD

První příspěvek o rekatolizaci a jezuitech přednesla doc. PhDr. Ivana Čornejová, CSc. Většina přítomných paní docentku pochválila: Přednášející je pro mě zárukou kvalitní, odborné a přínosné přednášky; přednáška byla velmi obsáhlá; byla to fundovaná přednáška o sporném období; přednáška byla přehledná, ucelená, zajímavá; pár účastníků dodalo, že poznámky z přednášky použijí během výuky.

Nicméně několik jedinců si všimlo, že v sobotu se paní docentka jevila nejistě, ba dokonce že její projev byl matný a suchý.

Je pravdou, že projev Mgr. Dušana Foltýna byl výrazně živější. Z jeho výkonu mám jen nadšenou chválu: úžasná a skvělá přednáška přesně podle mých představ; obdivuji velmi rozsáhlé znalosti, vtipné a působivé podání; výborná orientace v problematice; skvělý přínos, bohaté využití fotodokumentace; vyčerpávající; zaujalo mě srovnání vývoje s jinými státy; výsledek vede k zamyšlení a úvahám, bourá některé zažitě názory a výklady – podnětné; kultivovaný přednes. Jak je patrné, pana magistra bychom si měli ještě někdy pozvat. Zvláště když jedna z kolegyní zaznamenala: otrásl mými historickými jistotami – těším se na někdy příště!

Část dotazníku z jarního semináře posloužila P. Martinovskému, aby zjistil, jaká je situace u kolegyní a kolegů v problematice **výuky dějepisu v globálních souvislostech**. Respektive P. Martinovský byl přesvědčen, že většina dějepisářů svůj předmět v globálních souvislostech učí, jen chtěl mít onu

pravdu potvrzenu, aby tyto výsledky mohl sdílet s účastníky konference o globálních souvislostech, kterou připravila organizace ARPOK, viz samostatný článek.

Pozn. Globální souvislosti, dále jen GS.

Na otázku *V hodinách dějepisu považují výuku v GS jako nutnou a nezbytnou pro pochopení kontextu* odpovědělo 7 účastníků ano! Dalších 27% považuje výuku v GS jako *potřebnou a užitečnou*.

Je sympatické, že na dotaz *Pokud učím (alespoň trochu) v GS, tak na škole nás učí více v globálních souvislostech, spolupracujeme* odpovědělo 40% ano! Dalších 30% respondentů má podporu od vedení a ostatních vyučujících. Jen 10% podporu nemá, ale nikomu nevadí, že v GS učí.

Třetí byla otázka *Kdo by měl výuku v GS naplňovat?* 58% vyučujících zastává názor, že každý učitel sám za sebe, 30% navrhuje vytvořit pracovní skupinu, 8% napsalo školního koordinátora a jen 4% se domnívájí, že za výuku v GS zodpovídá vedení školy.

Dále padla otázka: *Pokud jste během své kariéry narazili na překážky (potíže), které by vám výuku v GS ztěžovaly, jaké překážky (potíže) to byly?* I když většina napsala, že na překážky a potíže nenarazila, přesto se u některých objevily. U respondenta ze SOŠ to bylo: nedostatek času, malá dotace hodin, u vyučujících ze ZŠ dokonce neochota kolegyní. Padl i zajímavý názor, že by to chtělo, aby učitel D měl i OV – což by bylo více efektivní!

Dále měli vyučující uvést *příklad výuky v GS čistě z hodin dějepisu* (stačí název látky a jak byla propojena v rámci GS). Vznikla docela zajímavá přehledka témat: vznik křesťanství, rozpad Záp. a Vých. římské říše + současná sit – proč papež nejede (nemůže jet) do Ruska, dekolonizace – mapy světa, kolonizace, zámořské objevy, 15. 3. 1939 a Hitler, národní obrození – čj, vv, odsun Němců – dnešní pohraničí, Romové, Porsche, Únor 48 – vývoj v Evropě, Karel IV., vývoj EU, třicetiletá válka, velká hospodářská krize – důsledky, formování českého národa, 1. a 2. světová válka, dějiny menšin, Cyril a Metoděj, doba Václava IV. – krize dané doby, Napoleonské války, Mistr Jan Hus, Berlínská krize. Nejkomplexnějším byl názor *Jejich pochopení musí přirozeně vyplynout, není možné učit české dějiny bez znalosti světových*.

Dotazovaní se dále soustředili na *příklad výuky v GS v rámci mezipředmětových vztahů s předměty společenskovědními a případně s jazyky*: Kromě jedné negativní zkušenosti (zkoušel jsem cizojazyčné texty, ale v prváku to bylo složité) se opět shromáždilo velké množství nápadů: Hus, Komenský – literatura, Masaryk – politologie, studená válka - zeměpis, jazyky, poválečné moderní dějiny – d, z, čj-lit., ov, dějiny USA – aj, z, vko, panovníci zemí, objevy – věda, technika, dějiny 20. století + změny na mapě a další, které vesměs kopírovaly body z předchozí otázky.

Jako předposlední bod uvedli vyučující *příklad výuky v GS v rámci mezipředmětových vztahů jinými předměty než výše*: parní stroj – fyzika, záporná

číslo – M, osa Řím – Berlín – Tokio, Protektorát – Z, jaz., Ov, aj, Mistr Jan Hus – lit., vv, architektura, vznik Sokola – tělovýchovné názvosloví, vzestup USA – džíny, móda.

Na závěr byli všichni vybidnuti, zda mají ještě něco, *co by dodali k výuce v GS?* Bez GS dějepis vyučovat nelze, Učitel D by měl být všeobecně vzdělaný. Myslím si, že většina kantorů to dělala a dělá, aniž by to tak nazývala! Výuka v GS je NUTNÁ!!! – ale čím dál tím složitější, stále více se u dětí snižuje všeobecný přehled

v současné době je tolik geopolitických problémů, které se dotýkají našeho státu, že výuka bez GS není možná. Je to nový název pro „starou“ spolupráci. Nabízí mnoho příležitostí, chápání v souvislostech. Myslím si, že většina učitelů D přirozeně učí v GS a běžně předměty propojují.

Myslím, že by se mnoho z těchto názorů mělo objevit v didaktikách dějepisu.

Děkuji všem respondentům.

P. Martinovský

## PODZIMNÍ VZDĚLÁVACÍ SEMINÁŘ ASUD – VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ

V sobotu na výročí údajné VŘSR se 7. listopadu 2015 se v nové budově NM v Praze konal 38. vzdělávací seminář ASUD. Účastníci semináře dostali, tak jako pokaždé, k vyplnění připravený dotazník. Ze 45 účastníků semináře jej vyplněný odevzdalo 32. Návratnost tedy byla 71%. Dotazník měl, jak je obvyklé, 2 hlavní oddíly. Zde jsou výsledky vyplývající z vašich odpovědí.

V první části prvního oddílu (1.1) jste hodnotili přednášku Prof. Mgr. Martina C. Putny, Dr.: *Ruské a ukrajinské dějiny v evropském kontextu*. Oceňovali jste zejména její přehlednost, působivou interpretaci, promyšlenou strukturu, někteří z vás by uvítali i její pokračování, dále aktuálnost problematiky, zajímavý a dobře strukturovaný výklad, přínosnost diskuse. Ocenili jste i provázanost historického pohledu s vlastním názorem referenta, případně literaturu nabídnutou ke zvolenému tématu. Častá byla i hodnotící slova: poutavá, fundovaná, zajímavá, sympatický jazykový projev, erudovanost a nadhled, a mnohá další. Přínosem dle mnoha z vás byla i diskuse na závěr. Někteří z vás konstatovali, že velmi příjemným překvapením pro ně byla odlišnost spíše negativního mediálního obrazu referujícího a jeho skutečné odborné kvality, které měli možnost osobně poznat,

Druhou přednášku (1.2) přednesl Mgr. Josef Šaur, Ph.D., a byla nazvána: *Říjen 1917 s ohledem na poznatky současného historického (světového) výzkumu*. Kromě jediného negativního hodnocení, byly ostatní charakteristiky pozitivní. Z hodnocení vyjímáme: složitá látka – dobře prezentovaná – příjemný mladý muž, nesmírně zajímavé téma, zajímavé vyvrácení některých zažitých mýtů, velice zajímavá přednáška s mnoha, pro mě neznámými detaily.

Nicméně je nutné konstatovat, že při porovnání obou referujících, vede ve vašem hodnocení prof. Putna „vysoce na body“.

Ve druhém oddílu dotazníku (části 2.1 – 2.4) jste se vyjadřovali k připravované akreditaci přednáškového cyklu a jeho hlavnímu zaměření. Většina (tj. 30 respondentů) si přeje pokračovat v tématu česká (československá) státnost.

Poté jste se vyjadřovali k další tradiční aktivitě ASUDu, k exkurzím, 7 vyjádřilo svou vůli účastnit se (bez předběžných podmínek), dalších 30 podle programu a 3 z respondentů se nechtějí exkurzí vůbec účastnit. Co se týče případné ceny za dvoudenní exkurzi, dopadlo to následovně: do 600 Kč – 2x, do 900 Kč – 7x, do 1100 Kč – 14x, do 1500 Kč – 4x a nad 1500 Kč 2x.

Možnosti napsat výboru nějaký další vzkaz, připomínku či podnět, tentokrát nikdo nevyužil.

Děkujeme všem, kteří jste se zúčastnili tradičního semináře, dotazník vyplnili a odevzdali ke zpracování. Libor Šmejda  
P.S.: Za všechny názory jeden, který nás moc potěšil: *Ten revoluční seminář se fakt vydařil! Přednášející i obsah - muzejní i v Lužickém semináři - byli skvělí. (I mladý pan odborník z Brna. Měl to po M.C. Putnovi těžší, ale byl fundovaný a snaživý.) Díky. Lada*

## 130 LET OD NAROZENÍ STŘEDOŠKOLSKÉHO PROFESORA JAROSLAVA SOCHORA

(narozen 1885, Přistoupim – zemřel 1941 v Mauthausenu)

Připomínáme si člověka řídícího se celý život ideály humanismu, demokracie a sociálního citění, člověka nesmírně statečného. Takto by se asi nejstručněji dal charakterizovat pedagog, jehož učebnice a myšlenky jsou moderní i v dnešní době plné techniky, barev a nejnovějších poznatků.

S osobností pana profesora Jaroslava Sochora jsem se poprvé setkala ve vypravování svého tatínka, historika - archiváře, který byl na vinohradské reálce Na Smetance v Praze 2, tehdy Praha XII., jeho žákem. Byl to tento pedagog, který předvídavě odhadl otcovy schopnosti a radil mu, studovat historii na vysoké škole. V přátelských rozhovorech mu předával kromě odborných informací i své optimistické nazírání na svět. Otec hovořil o zajímavých hodinách dějepisu, které byly vedeny s cílem, aby studenti učební látku s učitelem nejen prošli, ale zároveň ji i chápali a přemýšleli o ní v hlubších souvislostech, díky historii chápali současný svět. (Ze Sochorových myšlenek: *Pečuje- li kantor jen o to, aby takzvaně látku probral a nedovede - li víc, a zejména, nedovede - li zaujmout, je ve škole zbytečný.*) Vždy své žáky vzdělával i vychovával, aby byli pracovití, měli jasný a veselý poměr k životu. Sám jim šel příkladem, protože ctil zásadu, že činy jsou důležitější než slova. Varoval také před přeceňováním znalostí ze střední školy – bez dalšího prohlubování, obohacování o životní zkušenosti se jejich hodnota ztrácí, proto *člověk na sobě musí pracovat a rozvíjet se po celý život.*

O tom, že své učitelské povolání bral Jaroslav Sochor s nadšením a odpovědně svědčí i to, že se od počátků svého působení na středních školách věnoval věcem nad rámec výuky: pro studenty pořádal historické vycházky po Praze i mimo ni, byl v roce 1922 jedním ze zakladatelů **Studentského časopisu**,

který si kladl za cíl vytvořit tvůrčí prostředí pro studenty, středoškolské profesory i odborníky z různých oborů. Krédo tohoto časopisu asi nejlépe vystihují slova z jeho úvodního článku v 1. ročníku, 1922, č. 1 - „Výlet“: *„Chceme chystat život. Je zapotřebí zkušenějších, aby dali našemu výletu směr a cíl, ale je zapotřebí pružného, radostného mládí, aby byl výlet výletem... Úkol starších bude v časopise tedy spíše úkolem vedoucích, úkolem mladších bude, aby na pozdějších výletech mohli a uměli vést.“* Časopis byl studentstvem oblíbený, neboť kromě možnosti spoluautorství umožňoval čtenářům dovědět se něco o zdravém životním stylu, sportovních aktivitách, zajímavostech ze zahraničí i z různých koutů Československa, o dalších informacích spojených s výukou či smysluplně tráveným volným časem.

Samostatnou kapitolou, podtrhující zaujetí profesora J. Sochora pro výuku a výchovu mladé generace, jsou jím napsané odborné knihy a učebnice: **Úvahy k metodice dějepisu na nižší střední škole** (1935) a práce **Kudy půjde vývoj** (1938), ve které Jaroslav Sochor trpělivě předává budoucímu mladému učiteli formou rozhovoru své dlouholeté zkušenosti s výukou dějepisu. Již oslovení „*Milý mladý příteli, chceš být učitelem dějepisu na střední škole? Víš, že to je plán na tvou životní práci, že do ní vložíš své nejlepší síly?*“, nenechává nikoho na pochybách, že je průvodcem laskavým a zároveň i přísným. Svoje tvůrčí nadání a zkušenosti z praxe zúročil pan profesor v cyklu výukových materiálů: **Učebnice dějepisu pro nižší třídy středních škol I. – III. díl**, vydávané v letech 1934 – 1937. Vydání **IV. dílu** se autor nedožil, vyšel až po válce, v roce 1947 **v úpravě Pavla Choce**. Sochorovy učebnice byly na svou dobu moderní, obsahovaly kromě přehledného výkladu událostí i bohatý obrazový materiál, mapky, náměty pro opakování, prohlubování učiva, přehledy nejdůležitějších událostí. Už tehdy bylo pomýšleno na mezipředmětové vztahy – byly uváděny náměty z literatury, umění, bylo využito propojení se zeměpisem. Učebnice zároveň podporovala zájem o současné dění, které vysvětlovala na základě již známých historických zkušeností.

V těžké době, v jaké tehdy žil a učil, věřil, že lidstvo dokáže najít sebe sama a překonat sebe sama v zájmu své sebezáchovy. Tuto životní filozofii předával svým žákům, kteří na něho celý život nezapomněli, např. otec s přáteli o něm nadšeně hovořili i 70 let od maturity! Možná ho díky vypjaté době poznali více, než by tomu bylo v době míru. Jejich pan profesor vyžadoval pracovitost, lidskost a odvahu nejen od nich, ale zejména sám od sebe. Tak není náhoda, že se zapojil do odbojové činnosti v rámci organizace Petiční výbor Věrní zůstaneme. Nikdo z blízkých o jeho jednání neměl ponětí, až 5. 6. 1941 si pro Jaroslava Sochora přišlo do školy Na Smetance gestapo. Při výsleších se choval statečně, nakonec byl nacisty 1. 12. 1941 umučen v koncentračním táboře Mauthausen. Vlastně se zachoval tak, jak to vštěpoval svým žákům: „*Že v dějinách lidské společnosti, národů i jednotlivců vždy bylo pro budoucnost nejhodnotnější to, co bylo dáno obětavě, navíc nad běžný průměr.*“ On daroval budoucnosti, ve kterou tolik věřil, to nejdražší co měl, svůj život.

Může se zdát, že v době plné různorodých informací plných celebrit, senzací, tragédií valících se ze všech stran, je poněkud zastaralé vzpomínat na



lidi a události z minulého století, ale jsem přesvědčena, že tomu tak není. Bez obětavých a statečných předchůdců plných optimismu, jako byl profesor Jaroslav Sochor, bychom mohli snadno sklouznout do lhostejnosti, zbabělosti a pesimismu. Stejně tak jako v kořenech je síla bránící stromu, aby se vyvrátil, tak i lidi a děje minulé jsou naším zdrojem a oporou v současnosti i budoucnosti. Myslím rovněž, že ač byl Jaroslav Sochor pedagogem středoškolským, jeho zásady lze beze zbytku převzít i na ostatních stupních škol - vždyť vedení 1. žáka k pracovitosti, trpělivosti, tvořivosti a slušnosti, 2. učitele k chápání žáka, důslednosti, prohlubování vědomostí, zájmu o současné dění, jsou věci samozřejmé vždy a všude.

Jistě by si život a dílo Jaroslava Sochora zasloužily podrobnější studii, jenže jak už to tak někdy bývá, informačních zdrojů je přes velikost člověka poměrně málo. Díky alespoň za neúplné heslo v Ottově slovníku naučném nové doby (Dodatky k velkému slovníku naučnému, Dílu šestého, svazek první, Argo/Paseka, reprint původního vydání, 2003), za článek v Právu lidu z 2. června 1945, písemné vzpomínky jeho žáků - maturitní ročník 1942, z roku 1985, připomínku jeho přínosné a pokrokové práce u prof. Vratislava Čapka: Učební texty vysokých škol, 1970, článek zakladatelky ASUD, dr. Heleny Mandelové, v Učitelských novinách, 1985 nebo její příspěvek „Úkolová škola Jaroslava Sochora“ otištěný ve Sborníku Pedagogické fakulty MU, Brno, Řada společenských věd, 1997.

Snad připomínka 130. výročí narození našeho pana kolegy Jaroslava Sochora potěší všechny, kteří jsou začínající i déle učící, kteří potřebujeme občas povzbudit a podpořit někdy všedním životem zkoušený optimismus, někdy se zastavit a zamyslet se nad sebou i děním řítícím se kolem nás.

Lada Boháčová, Gymnázium Nad Alejí

## **UČITEL ZŠ UNESCO V UHERSKÉM HRADIŠTI MGR. PETR KOČÍŘ ZÍSKAL OCENĚNÍ ČESKÝ PATRIOT 2014**

Sedmý ročník cen **Český patriot**, které uděluje Asociace nositelů legionářských tradic (ANLET) za práci v oblasti výchovy k vlastenectví a zachování historických tradic české společnosti, vyvrcholil 13. února 2015 v Praze udělením cen těmto osobnostem.

Kategorie Mladý vlastenec - Ing. Josef Joe Vochyán

Kategorie Péče o památná a pietní místa - Zdeněk Bárta

Kategorie Publicistická činnost - Jaroslav Hojdar

Cena za zachování kulturně-historického dědictví - Ladislav Šilhavý

Cena za významný přínos české historii - Jaroslav Popelka

Cena za celoživotní dílo - Tomáš Jambor

Mimořádná cena za hrdinství - Irena Hešová, Ing. Vlasta Šišková a František Wiendl

V kategorii Výchovně–vzdělávací činnost byla cena Český patriot 2014 udělena učiteli dějepisu a zeměpisu na ZŠ UNESCO v Uherském Hradišti Mgr. Petru Kočířovi.

Pan Mgr. Petr Kočíř organizuje pro své žáky mnoho aktivit nad rámec své profese, věnujících se české historii a významně tak přispívá k morální a občanské uvědomělosti svých žáků.

Více informací o oceněných a celém průběhu slavnostního večera naleznete na webových stránkách [www.anlet.cz](http://www.anlet.cz).

Ohlasy:

„Děkuji Asociaci nositelů legionářských tradic za udělení ceny Český patriot 2014, velmi si tohoto ocenění vážím. Děkuji také všem, kteří mě v mé práci podporují a jsem velmi rád, že se mně na naší škole daří vzbuzovat v žácích zájem o historii našeho národa.“ Mgr.Kočíř Petr – učitel na ZŠ UNESCO v Uherském Hradišti.

„Vedení školy gratuluje panu učiteli k tomuto ocenění, děkuje za jeho práci a přeje mnoho dalších úspěchů.“ Mgr.Vorba Jan – ředitel ZŠ UNESCO v Uherském Hradišti.

## ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

### LETNÍ AKADEMIE CENTROPY

Krakov 6.– 13. července 2015

O Centropě jsem již psala v IL č. 41, přesto mi dovozte zopakovat náplň její činnosti. Centropa je nevládní organizace se sídlem ve Vídni, která se snaží zachovat židovské paměti ve střední a východní Evropě, v zemích bývalého Sovětského svazu a na Balkáně. Na webových stránkách <http://www.centropa.org> najdete množství rozhovorů, fotografií i filmů. Většina je doprovázena anglickým či německým textem, najdete zde však i informace v češtině a jiných jazycích. Témata se hodí do hodin dějepisu, občanské nauky, literatury i zeměpisu.

Letošní sedmá letní akademie se konala s 85 účastníky ze 17 zemí v Krakově, Osvětimi a ve Varšavě. Z České republiky jsme zde s kolegyní Andreou Baumannovou z Břeclavi byly dvě. Program tradičně přesáhl tematiku židovské kultury a holocaustu, hovořilo se i o lidských právech, o občanských bojích za demokracii, o Solidaritě v Polsku, o historii bojů za rasovou rovnoprávnost v USA, o letech 1968 a 1989 v Evropě i o současném dění, např. o Majdanu a bojích na Ukrajině. Přednášeli nám významní historikové v oboru, navštívili jsme i sídlo známých polských novin Gazeta Wyborcza a německou ambasádu. Velký prostor byl věnován práci účastníků v menších skupinkách. Mohli jsme si vybrat téma, o kterém jsme chtěli vědět něco více, vybrat si z materiálů Centropy a společně pak připravit výukové hodiny. Témata byla: Města a štetly, Holocaust, Komunismus, Občanská společnost, Paměť, Video. Výstupy skupin pak byly prezentovány na závěr akademie, všechny byly velmi inspirativní. Vybrala jsem si téma Města a štetly. Štetl je charakterizován jako

osídlení, kde žilo až 80% židovského obyvatelstva, dodržovaly se zde židovské tradice, hovořilo jazykem jidiš, žili zde chasidé. Nacházely se většinou v Polsku a na Ukrajině, u nás můžeme mluvit o Mikulově a samozřejmě o městech v Zakarpatské Ukrajině, která k nám kdysi patřila. Obrázek si lze udělat z díla Ivana Olbrachta: *Golet v údolí*. V Užhorodu a v Mukačevě najdete jen zbytky staveb, v Koločavě pár fotografií a židovský hřbitov v kopci. Většina zdejších Židů zahynula spolu s maďarskými Židy v Osvětimi (viz současná výstava v Praze - Osvětimské album). Tento tajemný svět existuje jen ve vzpomínkách a v umění, např. ve filmu *Sofiina volba*, v malbách Marca Chagalla aj. Pro představu lze využít film z Centropy „*Ernest Galpert: Můj život a náboženství*“ - <http://www.centropa.org/search/site/galpert>. Z dalších filmů k tématu polských i židovských dějin bych doporučila *Pianistu*, *Schindlerův seznam*, *Katyň* a novější snímek *Ida*, který vyvolal v Polsku silné emoce.

Týden byl velmi nabitý, důležité byly i rozhovory s ostatními účastníky, přinášející vzájemná obohacení o výuce historie ve světě. Vedle evropských zemí zde byli i zástupci Izraele a USA, ze setkání vznikají i spolupráce škol. Oskar Schindler má např. spojitost s naší zemí, Polskem, Německem, Izraelem i USA. Zajímavé byly osobní rozhovory s Izraelci, kteří měli příbuzné mezi oběťmi holocaustu. O tom, jak na ně působí genius loci Osvětimi či prostor bývalého varšavského ghetta. O tom, jak v rodinách nesmějí vyhazovat jídlo, jak museli mít v dětství stále zásoby jídla, o tom, jak jim chybí sounáležitost k místu, kde by po generace žili jejich předkové, jak stále cítí pocit vykořenění, když se rodiny stěhovaly. O tom, jak považují za velkou čest mít vlastní armádu a moci v ní sloužit (na rozdíl od naší země, kde komunistická vojna udělala své). Jak je pro Izraelce důležité před válkou navštívit Osvětim, nejen z hlediska historie předků, ale i proto, aby byli citliví k palestinským dětem. O tom, jak je možné, že velká izraelská vojenská delegace při kladení symbolické hvězdy u Pomníku hrdinů ghetta před Muzeem historie polských Židů jásá a směje se – být zde není pro ně symbolem porážky, ale vítězství...

Krakov a Osvětim většinou známe z cest se studenty, ve Varšavě jsem byla poprvé. Vřele doporučuji návštěvu Muzea varšavského povstání (polského), sem jsme s kolegyinami zaběhly v krátkém volnu a nelitovaly jsme. Expozice je výborně udělaná, pouštějí zde i v 3D krátký film *Město ruin* – možno zhlédnout i na internetu <https://www.youtube.com/watch?v=Vx3aGiurRbQ>. Čísla obětí a rozsah zkázy je ohromující. Jen vstoupit do věrné kopie části kanálů, kde se skrývali povstalci, je svým úzkým prostorem pro nás klaustrofobiky děsivé, a to zde nejsou krysy a splašky... Ironií osudu je, že přeživší polské bojovníky sovětské velení NKVD zabilo nebo poslalo na Sibiř... Ale to už je jiná historie.

Martina Kalčíková, Brno

P.S. Věděli jste, že v Brně byla v letech 1943 - 1945 pobočka KT Osvětimi? Já se to dozvěděla až z publikace v češtině, vydané v roce 2013, kterou jsem si zakoupila v nově otevřeném centru v Osvětimi – Březince.

# SPOLUPRÁCE SE SDRUŽENÍM HISTORIKŮ

## ZPRÁVA LADY BOHÁČOVÉ

Výbor Sdružení historiků se i v tomto roce scházel jedenkrát za měsíc v sídle Ústavu soudobých dějin AV ČR ve Vlašské ulici na Malé Straně. Již tradičně jsme na tato setkání zváni jako kolektivní člen této organizace. Z pověření Výboru ASUD se schůzi zúčastňuji od roku 2009.

Z novinek je třeba zmínit, že od ledna roku 2015 je předsedou Sdružení historiků pan profesor Jiří Kocian, místopředsedkyní paní docentka Dana Musilová, tajemnicí paní docentka Marie Ryantová, hospodářem pan doktor Roman Baron.

Na programu schůzek jsou kromě úzkých, ryze odborných témat také záležitosti, které se týkají nás, učitelů, od základních po vysoké školy – jako jsou aktuality z historické obce i mezinárodního dění. Například zde padla zmínka o letošním světovém historickém kongresu v čínském Jinanu či o spolupráci historiků ve střední Evropě, byly zde uvedeny náměty na spolupráci mezi organizacemi, nabídky programů vhodných pro výuku - např. člen výboru SH a spoluautor výstavy, pan docent Ledvinka upozornil, že v budově Archivu hl. m. Prahy, v Clam – Gallasově paláci je k vidění výstava *Praha Husova a husitská* - od 25. 9. 2015 do 24. 1. 2016.

Díky spolupráci se Sdružením historiků jsme dostali tipy na přednášející na naše každoroční jarní i podzimní semináře, dostáváme informace k vyhlášení cen Josefa Pekaře a Josefa Šusty, spolupracujeme na přípravě sjezdu historiků, kde se výrazně podílíme na koncepci učitelské sekce. (Další sjezd se bude konat pravděpodobně v roce 2017 v Olomouci.)

Přes Sdružení historiků se k nám letos také dostala nabídka od pana doktora Karla Kaplana, který nabízí zdarma výsledky své dlouholeté práce k používání učitelům všech stupňů škol ve výuce. Po dohodě s panem profesorem Kocianem a ÚSD AV ČR se budeme snažit přispět k tomu, aby se přání našeho předního historika novodobých dějin splnilo.

Co se týče přínosu ASUD na pravidelných setkáváních Sdružení historiků, informuji členy výboru o dění v naší organizaci a zprostředkovávám oboustrannou komunikaci.

Myslím, že je spolupráce se Sdružením historiků pro ASUD přínosem, neboť nám pomáhá se lépe zorientovat v současném stavu historie, nabízí nám další možnosti rozvoje.

## NÁPADY Z HODIN

Členové ASUD se podíleli na přípravě multimediální pomůcky *Česká společnost v novodobé Evropě – osudy, vazby, vzdálení, sjednocování 1914 – 2009*. Tuto učební pomůcku pak všichni dostali. Zadavateli a garantovi, Svazu důstojníků a praporčíků Armády ČR, jsme slíbili, že budeme zjišťovat a prezentovat, jak se s pomůckou pracuje. Zde uvádíme dva příklady, které byly použity do monitorovací zprávy SDAp.

### BANKOVKY

Na hodině Výchovy k občanství jsme probírali náměty bankovek v současné době.

Přešli jsme i do minulosti a využili jsme odkazu v MMUP – jaké byly náměty za doby našich rodičů a proč? Vysvětlili jsme si jednotlivé náměty. Velice zajímavé. Žáky to vyprovokovalo k tvorbě bankovek podle vzorů z doby rodičů, ale s dnešními názory, takže například na 500korunové bankovce nebyli partyzáni, ale američtí vojáci. Na desetikoruně nebyla pionýrka, ale "skejťák" apod.

Tento nápad jsme dál rozvíjeli s kolegyní na výtvarnou výchovu.

Ladislav Kodym, okres Jičín

### PREISSIGOVY PLAKÁTY

V metodickém sborníku ASUD "První světová válka" je uvedena nápaditá práce "Vojtěch Preissig" od P. Peterkové.

Není nutné dlouze vyhledávat Preissigovy plakáty na netu.

Jsou v MMUP - viz Období 1914-1918/Armáda/Legie a vznik ČSR.

Ve velmi dobré kvalitě!!!

Kateřina Drahekoupilová, ZČ

### KAREL IV. MEZIPŘEDMĚTOVÝ

*Příspěvek z konference na MŠMT.*

S kolegyní na matematiku se známe velice dlouho a občas se vzájemně škádlíme. Vymýšlíme různé vtípky a nebojíme se do nich zapojit žáky. Vše probíhá v rámci mezipředmětových vztahů, i když tomu tak samozřejmě neříkáme. Jen spojujeme dějepis a matematiku s fyzikou. Vše začalo prvním úkolem z hodiny dějepisu do hodiny matematiky – vyřešte s paní učitelkou...

Fakta z knihy V. Lorence *Nové Město pražské*, která poukazuje na úžasný zakladatelský, stavitelský a organizační počín: Během stavby Nového Města pražského v letech 1348 – 1351 bylo postaveno cca 650 domů a na 3km hradeb (o výš 6 metrů a šíři 2 metrů). Celkem tedy bylo postaveno cca 400 000m<sup>3</sup> zdiva.

Se sedmáky ona cifra ani nehne. Položme si otázku, může si sedmák představit, kolik to je, když se řekne 400 000m<sup>3</sup> zdiva? Přesvědčil jsem se, že nikoliv, a tak jsem jim pomohl.

Představte si běžný nákladní automobil Tatra 815 S3 6x6. Do korby se vejde  $10\text{m}^3$ . Pripusťme zdíva vcelku a nikoliv jednotlivých kusů kamene. Zkuste s paní učitelkou na hodině matematiky vypočítat, kolikrát by se „tatrovka“ musela otočit, aby navozila materiál na stavbu?

Žáci se na další hodině dějepisu pochlubili výsledkem z hodiny matematiky, pokud se na 1 Tatra vejde  $10\text{m}^3$ , tak musíme spočítat  $400\,000 : 10$ . Tedy by vůz Tatra jel  $40\,000$  jízd! To už bylo pro sedmáky srozumitelnější a uznale pokývali hlavou.

V dalších letech jsme k úvodní myšlence přidávali další informace a vzájemně s kolegyní i vylepšovali zadání. V tuto chvíli jsme tak daleko, že zjišťujeme – odkud by se kámen na stavbu bral? V úvahu připadají místa středověké těžby stavebního kamene: Petřín, Strahov, Letná, Břevnov, Podolí – Dvorce. Pripusťme, že by doba jízdy byla 1 hodinu tam a 1 hodinu zpět (včetně nákladky a vyložení vozu). Tedy 2 hodiny. Kdyby se pracovalo 10 hodin, vůz by se otočil 5x.

Když dáme čísla dohromady, máme  $40\,000$  jízd, denně provedeme 5 jízd. Kolik dní bude jezdit 1 vůz Tatra? Vyšlo nám číslo 800 dní. S jedním vozem Tatra bychom 800 dní stavěli Nové Město pražské, respektive 800 dní bychom naváželi zdívo (v ideálním stavu). A to se ještě nebavíme o jeřábu, nakladači a dalších dnešních vymoženostech!

Pokračujme však dál. Máme 800 dní, kolik to bude let, když vezmeme v úvahu, že se v neděli nepracuje? Opět na hodině matematiky žáci odečetli z 365 dní 52 neděl a vyšlo jim 313 dní. Tím pádem by se Nové Město stavělo 2 roky a 174 dní, neboli více než dva a půl roku.

Ovšem pozor, ještě zapomínáme na náboženské svátky a na rozmary počasí, přes zimu, kdy napadl sníh, by se v době Karla IV. jistě nestavělo.

Pokud trvala středověkým stavitelům stavba 3 roky, jak jsme si ukázali, s jedním nákladním vozem Tatra bychom měli co dělat, abychom jejich tempu stačili!

A tak můžeme počítat znovu, co kdybychom vozů měli 5?

*Pavel Martinovský, ZŠ Vratislavova*

## POMŮCKY

### INTERAKTIVNÍ MAPA POMNÍKŮ

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského ve spolupráci s Asociací učitelů dějepisu v minulém školním roce (2014-2015) vyhlásila výzvu školám, žákům a studentům k účasti v projektu **(Ne)zapomenuté pomníky – stoletá paměť národa a země**.

Vytváříme společně interaktivní mapu pomníků vystavených na území České republiky legionářům a vojákům padlým v 1. světové válce. Pokusme se oživit alespoň některé zapomenuté a neznámé lidské osudy a příběhy.

V minulém školním roce se zapojilo velké množství základních i středních škol, mnoho žáků a studentů poslalo fotografie i informace o pomnicích z celé České republiky i ze zahraničí.

Veškeré informace a interaktivní mapu pomníků, která je dětmi průběžně doplňována, najdete na stránkách Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského v Praze (Ne)zapomenutelné pomníky národa <http://1914-1918.npmk.cz/nezapomenute-pomniky>.

Kontaktní osoba

Nataša Vavrušková, služby e-PK – elektronické pedagogické knihovny, informační a reprografické služby – Pedagogická knihovna; Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, Mikulandská 5, 116 74 Praha 1, tel.: 221 966 435, 773 196 548.

## HISTORYPARK SE PŘEDSTAVUJE

Rádi bychom Vás seznámili s projektem, který se po letech příprav podařilo v loňském roce uvést do provozu. Jeho cílem je seznámit laickou veřejnost a zejména žáky základních a středních škol s archeologií a příbuznými obory. Nenásilnou formou se snažíme naše návštěvníky vzdělávat v oboru historie – dozvídají se o tom, jak žili naši předkové, jak využívali zdejší krajinu nebo surovinové zdroje. Klademe důraz na empirické získávání poznatků, stěžejní je možnost vše si vyzkoušet a osahat. V současnosti zahrnuje náš program čtyři dovednosti spojené právě s činností archeologů: „Archeolog průzkumník“ ukáže, jak lze zkoumat krajinu pomocí nedestruktivních metod, a co všechno z ní můžeme i po tisícovkách let ještě vyčíst. „Terénní archeolog“ logicky ve své práci navazuje na činnost průzkumníka a seznamuje s průběhem archeologického výzkumu, jeho pravidly a postupy. Z náplně obou těchto dovedností zároveň vyplývá důležitost pečlivé předchozí přípravy, dodržování standardizovaných postupů a nutnost mezioborové spolupráce. Ta je stěžejní i pro práci „Archeologa badatele“. Ten se z informací, získaných jak během prospekce, tak z nálezů a zjištění v terénu, snaží získat poznatky o naší minulosti. Pečlivě zkoumá, porovnává a analyzuje, a vytváří tak hypotézy, díky nimž se krůček po krůčku můžeme dozvídat stále více o naší minulosti. Poslední dovednost nabízí „Experimentální archeolog“, který se badatelské hypotézy snaží ověřovat v praxi. Během výroby keramických předmětů nebo přípravy kamenné industrie tak můžete vyzkoušet svou zručnost a dozvědět se něco více i sami o sobě. Uvedené dovednosti lze absolvovat jednotlivě, nebo je vzájemně kombinovat.

To vše můžete lze zažít při návštěvě našeho areálu v obci Ledčice, která se nachází zhruba 35 minut severně od Prahy. V letošním roce jsme zahájili druhou sezonu a návštěvníci si mohou užít jak náš zavedený program, tak také řadu novinek, o které se snažíme jej postupně rozšiřovat. Na počátku roku jsme také založili plánovaný ústav pro vědu a výzkum s názvem CZ DEAN (Centrum pro dokumentaci a evidenci archeologických nálezů). Ten by měl postupem času

projekt HistoryParku dále rozvíjet a obohacovat o výsledky analýz, novinky z oboru nebo zajímavé nálezy. Rádi bychom také výhledově zahájili spolupráci s učiteli a učitelkami dějepisu. Momentálně se školním osnovám snažíme přizpůsobovat propojením našich dovedností s Rámcovými vzdělávacími programy, aby získané poznatky doplňovaly žákům povinné učivo. Více na: <http://www.historypk.cz/> .

## **LENKA PECHAROVÁ: PO STOPÁCH KARLA IV.**

Vydal Portál z kraje roku 2016.

Ke knížce jsem přistupoval tak, že se jedná o další z mnoha produktů, které se v v souvislosti s oslavou *karlovského výročí* množí jako houby po dešti.

Jenže po několika stránkách jsem si uvědomil, jak ošklivě jsem se spletl. Četl jsem dál a dál a postupně jsem pronikal do života nejen Karla samotného, ale i do jeho doby.

*Po stopách Karla IV.* není jen knížkou o Karlovi. Je to základní příručka, kterou by si měli pročíst všichni dětské čtenáři, kteří chtějí Karlovi a jeho době porozumět, kteří chtějí poznat slavné období našich dějin. A to nejen z pohledu samotného panovníka, ale projdou se každodennostmi, budou nabírat se služkami vodu, nebo chystat kámen na stavbu. Poučí se o mnoha stavbách s Karlem spojených, o pověstech. Usednou s panovníkem ke stolu, nebo se dozví, na co hrál ten, kdo hrál na šalmaje.

Kniha má úžasný přesah, nalezneme tu například nenásilně vložený slovníček, autorka názorně vysvětlí mnohé dětskému čtenáři neznámého a ještě čtenáře pobaví kvízy a hádankami. Inu s Karlem a s Lenkou Pechovou se člověk nenudí. Vyučující a rodiče v knize naleznou náměty ke hrám a činnostem.

Najdeme tu skutečně ledacos, přečteme si kousek Karlova vlastního životopisu, nebo se začteme do Nerudových veršů, do zakládací listiny univerzity. Pochopitelně nechybí stránky věnované Karlovým manželkám a dětem. Protože se v první řadě počítá s dětským čtenářem, nalezneme v knize obrovské množství názorných ilustrací.

Poslední kapitola se jmenuje *Karel IV. kam se podíváš*. Tak by se možná mohla jmenovat celá kniha. Ukáže nám, jak za vším hledat Karla. A nebo naopak, jak vše možné hledat za Karlem.

---

## **INFORMAČNÍ LIST č. 43** vydal ASUD v únoru 2016

Redakční uzávěrka: prosinec 2015.

Redakční rada: Výbor ASUD. Redakce a přepis Pavel Martinovský.

Nepodepsané příspěvky – Pavel Martinovský.

Neprošlo jazykovou kontrolou. Zasláné příspěvky nejsou jazykově upravovány.

Informační listy jsou také volně ke stažení (kopírování) na stránkách ASUD.